

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

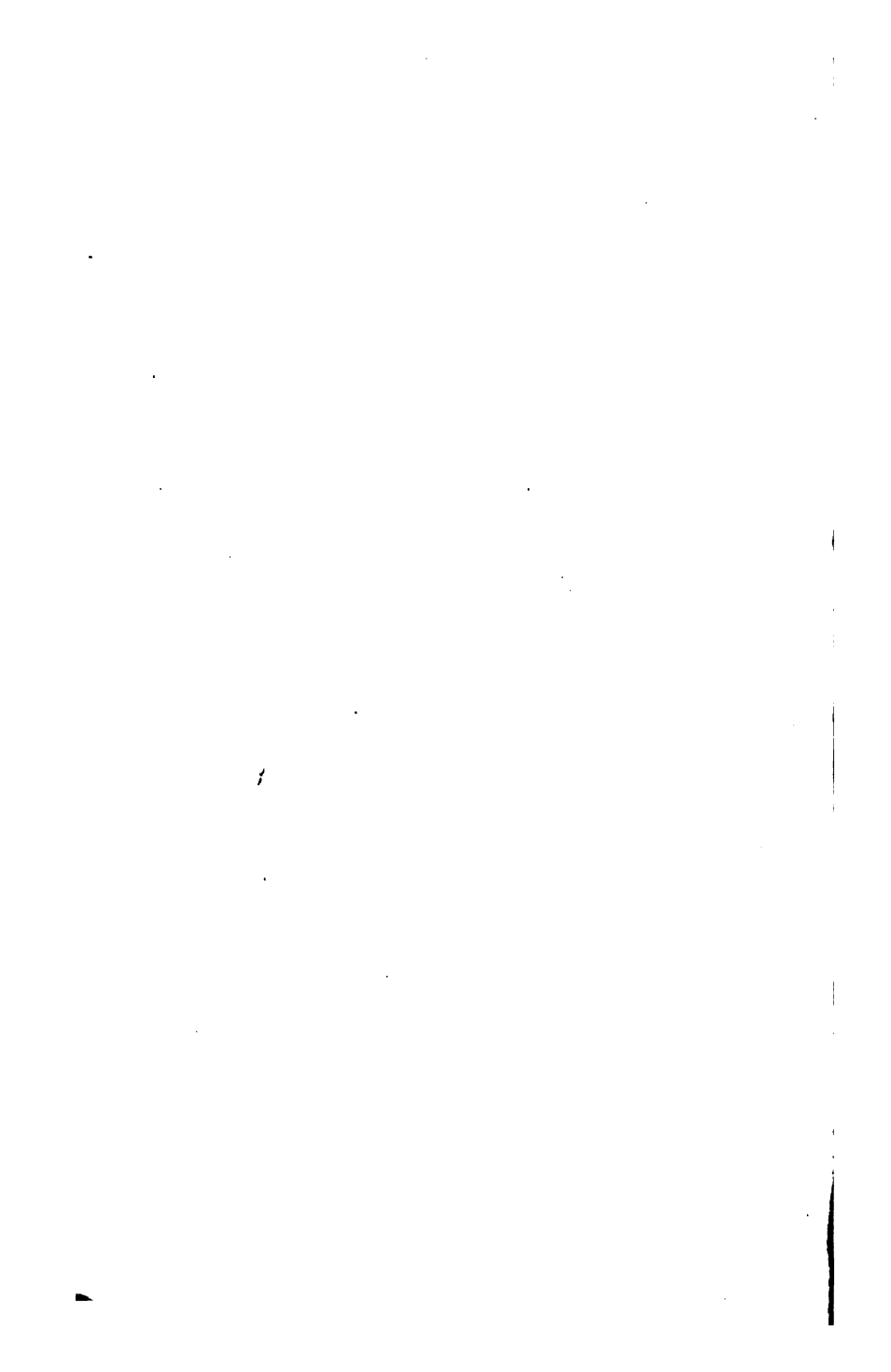
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

LP 36.50

3^{ind} 0 DE

Lip 36.50

L. POMPONIO BO-
NONIENSI

ATELLANARUM

POETA

SCRIPSIT

FRAGMENTAQUE COLLEGIT

Dr. EDUARDUS MUNK.

GLOGAVIAE

IN LIBRARIA NOVA GUENTERIANA.

MDCCCXXVI.

Harvard College Library
Bowle Collection

Gift of
Mrs. E. D. Brandegee
Nov. 9, 1908.

BOUND JUL 31 1914

Lph 36.50

106
97

V I R O

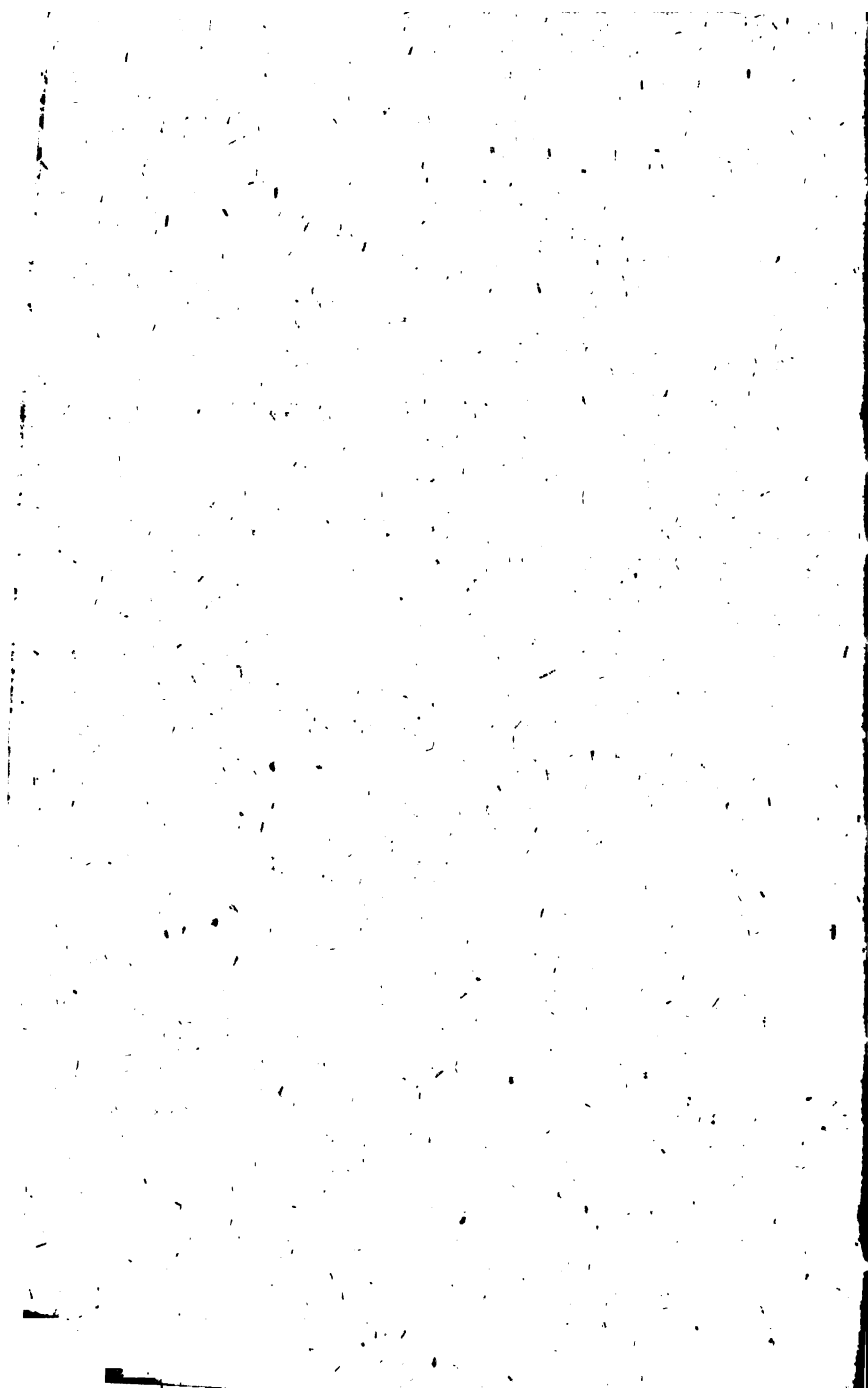
**ILLUSTRISSIMO ATQUE DOCTISSIMO
PRAECEPTORI OPTIMO**

DR. FRANCISCO PASSOW

**IN UNIVERSITATE LITTERARUM REGIAE VRATIS-
LAVIENSI ELOQ. ET POES. PROF. PUBL. ORD.**

**HOC PRIMUM STUDIORUM SUORUM
SPECIMEN CONSECRAVIT**

A U C T O R.

Atellanas fabulas inter omnia dramaticae
poeseos genera, quibus olim usi sint Ro-
mani, cessisse quidem fabulis e Graecia
Romam translatis arte et argumenti et
stili, proprio tamen Italico quodam colore
et sale ab alienis non petito, nec raro felle
condito insignes fuisse cum constet; eo
magis mirati sumus, quod nullusdum ad
nostra tempora eas accuratiori studio dig-
nas habuerit, quippe quae olim, quia et
humilium hominum mores describebant et
linguam imitabantur, qua plebs uti sole-
bat, ab antiquitatis interpretibus nonnul-
lus momenti sunt habitae. Intellexerant
enim in plebe, quae minus, quam eruditi
et nobiles prona est, ad linguam moresque
avitos mutandos, vetustatis vestigia optime
posse inveniri et cognosci. Quare omnia
fere fragmenta, quibus gaudemus super-
stitibus, veterum grammaticorum studio

debemus, qui in eruenda vetustate Atellanarum scriptores saepe adierant. Nec propterea solum interest, harum fabularum reliquias collegisse, quia linguae vestigia persequenti haud exiguo sunt emolumento, sed quia insuper verae earum rationis expositio (quae, quam difficilis sit et impedita, eo patet, quod veterum scriptorum rara et ambigua de Atellanis mentio, et fragmentorum copia exigua et mendis inquinata conjiciendi potius acumini, quam certo judicio favent) multum lucis afferat, necesse est et veteri Italicae poesi nondum satis, ut mihi quidem videtur, explanatae, et Romanorum artis poeticae studio toties perperam censo, quippe qui non dubitarunt, hoc patrium poeseos genus illi, quod a Graecis petiverant, praestantissimo opponere, et ut proprium quodammodo praeferre.

Itaque quia non ab re fore duxi, huic Italicae poeseos genuino generi accuratius studium dedicare, cum jam eo essem occupatus, ut quidquid nobis de Atellanis veteres tradiderint, colligerem, collectaque

et a mendis purgarem, et ad propositum meum adhiberem, allatus est mihi libellus Schoberi ¹⁾ modo in lucem editus de fabulis Atellanis, in quo nonnulla quidem inveni, in quibus cum illo consentio, multa tamen, quae, quia aliter mihi visa sunt, in medium proferre, non dubitavi, ut qui nos legunt judicent, uter peccaverit.

Jam in hoc eodem argumento tractando contrariam viam ingrediendam esse censui, cum mihi persuasissem, non posse de unoquoque vetustatis argumento bene et copiose disseri, nisi materia collecta, a mendis purgata, et cum studio et cura exposita. Itaque lucubrationum mearum primum hujus generis specimen, quaestionem de L. Pomponii vita et novo invento opere continens, praemissis simul, quae de origine et successu Atellanarum fabularum ante Pomponium dicenda erant, additisque fragmentis, quibus et colligendis et in

1) Ueber die Atellanischen Schauspiele der Römer v. C. E. Schober. Leipzig bei C. H. F. Hartmann. 1825. 8.

pristinam formam restituendis operam meam qualemcunque dedi; aequis iudicibus, qua par est reverentia, trado,

Quodsi ratio nostra non omnino improbat, in altero volumine ea, qua ingressi sumus, via pergere in animo est de statu et successu disputantes, quo inde a Pomponio fabula Atellana usa est, adjecta de Novii Memmiique vita investigatione et fragmentorum collectione. Quae omnia ita pertractata fundamento fore speramus copiosae et ab omni parte absolutae disquisitioni, quae de Atellanis in posterum vel a nobis, quantum per vires nostras fieri poterit, vel ab alio instituetur, ut in hac quoque re legi obediatur, quae stricte observanda est in tractando omni argumento ex antiquitate desumpto, ne quis sibi de quacunque re dijudicare sumat, nisi ipse materiam diligenter collegerit, opem sanandis tulerit, obscura explicaverit, lectorique proposuerit, ut et ipse, quantum in homine potest, tutus sit ab errore, et lector habeat, quod oculis potius videat, quam quod auctoris fidei credat.

Miram quandam omnium Italiae gentium similitudinem non poteris, quin observes, qua vel hodie Itali prae ceteris Europae populis insignes habentur, exitium dico cantus et saltationis et imitationis a natura ipsa iis innatum amorem et praestantiam, Graecorum aemuli, etsi in excolendis rudibus initiis multo inferiores. Additis enim cantui et saltationi verbis, eo, quod certando aemulabantur, ortum est carmen amoebaeum (*ἄσμα ἀμοιβαίων*) omnis Italicae poeseos elementum. Quod amoebaeum genus cum dramatico comparari quidem potest, tamen ne confundatur, cavendum est magnopere. Etenim ludus erat, quo alter alteri versibus, ut in mentem venerant, incultis et rudibus respondebat, non sine cantu et gestu vocibus adaptato. Cujus ludus materia latissime cum pateret, pro diverso gentium animo et vitae modo erat diversissima, nec absonum censebatur, fabulas et narratiunculas vel ex antiquitate desumtas, vel quales vita offerebat, inserere. Quod si fiebat, castius potius, quam quia poeticum genus postu-

labat, institutum fuisse putandum est; nam rudes et male salsi nominatim conviciis sese invicem carpebant, quod cum ob invidiam minus placeret, satius habebant, sub fictis personarum nominibus conditionem excogitare, quae jocandi ridendique largam materiam sine omni invidia praeberet. Inde artem mimicam natam esse apparet. Vitae enim accurata descriptio summum erat, quod hi ludi appetebant, cetera, ut fabula ipsa, si qua intexebatur, minoris momenti habebantur.

Jam licet horum generum paucae modo eaeque dubiae plerumque reliquiae supersint, tamen dilucide possumus eorum vestigia persequi. Meram enim saltationem cum cantu et muta corporis motuum imitatione conjunctam, sine carmine ullo, sine imitandorum carminum actu inter Etruscos exstitisse, e Livii loco VII, 2. discimus. Praeter hoc Italicae poeseos genus infimum, quod religionis potius, quam delectationis speciem prae se tulisse videtur, Fescenninos versus in Etruria floruisse scimus, quem amœbaei carminis modum

Romani amplectebantur Fescennis et Saturninis versibus alternos invicem lacescentes. Infestivus tamen et male salsus modus, quo homines nominatim perstringebantur, nihil jucunditatis et elegantiae in se habere poterat, nec immerito fuste²⁾ exstinguebatur.

Quae rudia Italicae poeseos initia jam magis exculta in Campania Italiae facile fertilissima et agriculturae aptissima regione apparent; etenim rerum abundantia, qua Campani fruebantur, et Graecorum cognitio, qua e longo tempore gaudebant, rudes eorum mores mitigaverant, ludosque arte quadam qualicunque exornaverant. Qui quidem ludi, cum otium, cui post duros labores agricolae indulgebant, non tam gravitatem, quam jocum et risum postularet, altiora quaeque plane respuebant, nec rusticae vitae an-

2) Cf. Horat. Epist. II, 1, 145. sqq. Sat. II, 1, 82. Cicer. Tusc. IV, 2. Augustin. de civ. Dei II, 9. qui legem XII. tabularum citat: „Sei quis ocentasit, casimenve condisit, quod infamiam faxsit flacitioque alterei, fuste feritor.“

gustos fines excedebant, tamen eo, quod risus jocusque fabulae argumento inserebantur, etsi non omnino irrisione carebant, cum sub ficto nomine lacerarent, minus invidiosi apparebant, et procaci quadam agresti licentia delectabant.

Sed quo rarius rustica vita pastorica durior ludendi jocandique ansam praebebat, eo magis tales rusticorum ludi superabantur et sensuum praestantia et verborum elegantia a bucolico illo poeseos genere inter Siculos pastores florenti, quod qui exceptum arte ornarent, ne Graeci quidem respuebant; unde fit, ut de hac poeseos specie omnium optime judicare nobis liceat, Graecorum scilicet imitatione superstitute.

Mea quidem sententia omnia genera antea a me descripta in hoc erant conjuncta; nam vel conviciis Fescenninis versibus haud dissimilibus alter alterum laceresbat ³⁾, vel confabulantes sermone ea, quae aliis accidissee ferebantur, quasi ipsi

3) Theocr. Idyll. IV. et V. Virg. eclog. III.

obvia exprimebant et repraesentabant ⁴⁾; et ut in rusticis ludis certae quaedam personae in omni fabula eisdem mores ostendebant, ita in his pastoriciis similes se nobis offerunt, ut bubulcus gravis, dives, carminum peritissimus, virtutibus suis superbiens, opilio mitis et tener, caprarius obscenus, protervus, lascivus ⁵⁾. Jam cum non ridiculum solum et humile argumentum quaererent, sed etiam re gravi et tristi tractanda, si quid inerat, quod delectaret, gauderent; materiae varietate et praestantia ceteros longe superabant; namque agrestes deos, Cyclopem inprimis, vel pastores fama per multa genera laudatos tanquam bucolicos heroas, ut Daphnin et Comatam, vel celebrabant, vel repraesentabant.

Quod pastoricium poeseos genus praeclaris quamquam abundat sententiis, et amabili quadam hominum naturae convenienter viventium simplicitate mirum in mo-

4) Theocr. Idyll. VI.

5) Schol. ad Theocr. Idyll. I, 87. Virg. eclog. III, 7.

dum delectat; tamen non possumus, quin concedamus, Sicularum poesin eo tempore, quæ summum fastigium attingisse visa est, nonnisi cum initiis Graecæ poeseos esse comparandam, cum omnia ut in mole rudi et indigesta inter se mixta jacerent; simili fortuna, qua Graeci usi sunt, ad eos eos eadem praestitisse, verisimile est.

Pervenimus ad id poeseos genus, quod in urbibus vigeat. Ut enim rure pastoriciam et rusticam vitam, ita in urbe urbanam ostendebant, majori tamen, ut facile intelligitur, cura et sumtu. Jam cum in eo versaretur ludus, ut in urbe hominum moribus describendis spectatores delectaret, majorem apparatus postulabat, siquidem in talibus urbibus edebatur, quæ et opulentia et potentia valebant, quippe quod luxuriosi luxuria delectari volunt. Unde factum est, ut praeter illam vitae vulgaris descriptionem, quæ scurrilitate et joco hominum potius risum, quam splendore et sumtuosa elegantia admirationem excitabat, non solum divitum et regum opulentiam depingeret, sed deorum quo-

que et heroum facta hujusmodi ostenderet, quae repraesentanda exquisiti splendoris ansam suppeditabant. Itaque duplex genus fuisse videmus, alterum splendidum illud et mythicum ab Epicharmo excultum, alterum a Sophrone vitam vulgarem non excedens, mimum proprie ita dictum, qui, cum ob apparatus, quo egebat minus splendido, et ob facilitatem, qua docebatur, se admodum commendaret, in oppidulis inprimis floruisse videtur.

Nec solum urbanos mores urbanasque personas mimus ostendebat, sed quidquid ridiculi rus praebebat haud contemnens rusticorum stupiditate illudenda ridendaque simplicitate spectatores delectabat. Quos ludos in oppidulis potius, quam in urbibus, in quibus ob splendidiora spectacula, quibus incolae gaudebant, hoc rusticum genus parvi habebatur, edi solitos esse, jam supra diximus, et ut in Campanis agris rusticos ludos, ita in hujus regionis oppidis rusticorum imitationem praeter ceteris floruisse, et per se intelligitur, et Atellanae fabulae probant.

Itaque ut, quae nunc disputavimus, brevibus complectamur, ab Etruria inde ad Siciliam usque omnibus fere mimicae poeseos gradibus occurrimus; nudae scilicet corporis motuum imitationi sine diverbio ea, quae exprimantur, significanti in Etruria; rudi altercationi, qua se invicem lacescebant, in Latio; rusticis jocis fabellis immixtis, risu plenis nec sine facetiis, omni tamen elegantia carentibus in Campania; accuratae vitae vulgaris descriptioni, urbanitatem redolenti et splendido jam apparatu exornatae in Italiae inferioris et Siciliae urbibus; denique pastoricae poesi facetiis abundanti et argumento tenero et suavi, non mentem solum delectanti, sed sensum quoque afficienti inter Siculos pastores. Cujus poeseos pauca et dubia admodum vestigia ne inveniremus quidem, nisi Graeci ea, quibus harum regionum incolae praestabant, coluissent, Romanique et Graecos et vicinos essent imitati. Erat enim Roma quasi centrum, in quod tota fere mimica poesis convenerat, varia genera varia via.

Etruscorum mimicam saltationem pestis tempore Romam translata fuisse, narrat Livius VII, 2. Factum hoc erat Livio teste C. Sulpicio Petico et C. Licinio Stolone Coss. 390 a. U. 6). Quae saltatio nec postea interiit, sed ut nova religio conjuncta est cum illis juvenum ludis rudibus; quibus Saturninos et Fescenninos inter se versus fundebant. Jam Tusco saltandi et tibia canendi modo recepto, nec non cantu, et eo, quod religionis speciem prae se ferre coepere, juvenum procacitatem et licentiam paulo mitigatam esse apparet; quae nova species satura dicta est.

Tempus, quo ludi isti juveniles cum sacris Etruscis coaluerint, accurate definire non valemus, si Livio fides habenda est, paulo ante Livium Andronicum, quem dicit post aliquot annos a saturis primum

- 6) Alii scriptores, a quorum partibus etiam Fasti Romani stant, C. Licinium Stolonem, Lic. Calvum appellant, cf. Pigh. *Annal.* Tom. I, p. 273. Oros. *hist.* III, 4. anno ab u. c. 389. L. Genucio et Q. Servilio Coss. haec facta esse tradit. Cum Livio, quem videlicet exscripsit, consentit Valer. Max. II, 4.

argumento fabulam serere ausum esse, factum videtur, quingentos circiter annos p. U. c. 7)

Inde genera inter se maxime diversa et materia et dictione, adeo actoribus in scena vigeant, alterum Graecum illud drama, quod, quia unius argumenti actionem quandam verbis huic accomodatis describebat, fabulam dicebant, satira alterum, ludus, ut ita dicam, amoebaeus cum

-
- 7) Cf. Osann Anal. crit. p. 48. et Köpke dissert. de dramate Romanor. ante Vers. Germ. Plaut. Tom. I. p. XLIX. Schober. l. c. p. 6., quos, dum voces „post aliquot annos“ ad consulatum C. Sulpicii Petici et C. Licinii Stolonis referunt, locus merito offendit, quippe cum inter illorum consulatum et Centonem Tuditanumque, quibus Coss. Livius primam fabulam docuerit, 513 a. U (Cicer. de senect. 14, 50. Gell. XVII, 21.) annis plus, quam centum interjaceant. Sed Livius mihi videtur, cum in illo loco tria potissimum tempora significet, unum, quo Etruscus saltandi modus Romam translatus est (390) alterum, quo ex isto Tusco more cum juvenum ludis conjuncto satira originem traxit, tertium denique, quo Graeca dramata Romae doceri coepta sunt, in definiendo tempore non ad Petici et Stolonis consulatum, sed ad satirarum originem respexisse, quas non ita multo ante, quam Livius Graecas fabulas docere coeperit, ortas esse, verisimile est.

cantu et saltatione conjunctus, sine arte quidem et fabula, tamen non sine sale et facetiis.

Fabularum argumento concinno admodum delectatos non mirandum est Romanos post paulo satiras parvi habuisse et elegantibus potius Graecorum dramaticis, historionumque artificiosae actioni, quam juvenum rudibus jocis et motibus operam et aures dedisse. Ne igitur omnino e scena pulsi, ludicris, quibus olim gaudebant, contemptis, ostentationis scenicae, quippe juvenili ingenio minime alienae, occasione privarentur, cavendum erat magnopere. Jam a peregrinis erat mutuandum, quia solummodo spectacula novitate populum attentum fore sperare potuerunt, tamen hoc quoque videndum erat, ne ludi satirarum vice accepti a patriis moribus et vitae modo nimis recederent, cum, quominus alienis artibus juvenus pollueretur, et leges et severiorum civium auctoritas prohiberent.

Itaque juvenes historionibus dramatum actionem relictis Atellanas fabulas a

vicinis Campanis petitas amplectebantur, iisque jocos et dicteria, quibus olim satira redundabat, immiscebant⁸⁾. Talibus fa-

- 8) Livius VII, 2. „Juventus, histrionibus fabellarum actu relicto, ipsa inter se more antiquo ridicula intexta versibus jactitare coepit, quae inde exodia postea appellata, consertaque fabellis potissimum Atellanis sunt.“ Perperam in hujus loci explicatione Schober l. c. p. 34. Scaligeri sententiam in notis ad Manilium sequitur, quasi exodia sive satirae adjectae fuissent Atellanis, cum Livius hoc velit: Ridicula ista versibus intexta, quae inter se more antiquo juvenes jactitabant, exodia (*Μῦθῳ πύελε*) postea appellata sunt, quae post fabulas ab histrionibus actas edebantur, istique joci, quibus olim satira constabat, tunc Atellanis conserti i. e. connexi, ad unum conjuncti (quae propria vocis significatio et in Ovidianis locos, quos citat, quadrat) non additi sunt, ut vult Schober. cf. Casaub. de poes. satyr. p. 182. ed. Bamb. Hanc ob causam factum, ut fabulae Atellanae eo, quod saturarum ingenium in se receperant, dicteriis et irrisione abundarent cf. Cic. de divin. II, 10. Suet. Tib. 45. Nerv. 39. Galb. 13. Tacit. Annal. IV, 14. Errat igitur, cum satiram Atellanae exodium dicit, quippe quae ipsa ad exodiorum genus referrebat, quod clare probat locus, quem ipse citat e Cicer. ad fam. IX, 16. qui nos docet, post tragoediam doctam Atellanum fuisse introductum cf. Vales. in Ammian. Marc. XXVIII, c. 4. cui bene respondet id, quod Juven. Schol. in Sat. III, 175, dicit, huic adde

bellis sperabant, se Romanorum animos capturos esse et spectaculorum novitate, et eo, quod in Italia ipsa natae mores Romanis non ita dissimiles describebant, quibus cum tanquam contra Graecos certare viderentur, se cum omnis, tum Graecae artis adversariis placituros recte censebant. Placuit enim rusticus ille nec inficetus jocandi modus, vel ipsa lingua, qua utebantur vulgi delectatam fuisse plebem non dubitamus ⁹⁾. Ceteri, qui quia Graecos

locum Joh. Lydi de magistr. Rom. I, 40. Ἀτελλὰν δὲ εἶναι ἢ (κωμωδία) τῶν λεγομένων ἐξοδιῶν, cf. quae recte disputavit contra Scalig. Salmas. ad Vopisc. Aurel. XLII, p. m. 529. part. II. hist. Aug. scriptt. ed. Lugd. Bat. 1671. Casaub. de poes. sat. II, 1. p. 184, seqq. cf. Schlegel, Ueber dram. Kunst u. Liter. Tom. II, p. 6. quem ex hac nostra sententia immerito reprehendit Schober. l. c. p. 12.

- 9) Recte dubitare mihi videtur Schober. l. c. p. 20. num Romani in fabulis Atellanis lingua Oscan sint usi; nam quod nemo Latinorum scriptorum de hac re aliquis tradidit, jam satis est causae, quod rem in dubium vocemus; huc accedit, quod lingua Oscan nimis a Latina recedebat, quam ut vulgus eam intelligere potuisset, ut bene probavit ex Oscan vocibus nobis servatis et e locis Livii X, 20, et Gell. XVII, 17. Addendus est ver-

eorumque artes ut inutiles et ad emolli-
endos et effeminandos Romanorum animos

sus ex Titinii comici fabula Quinta apud Festum
s. v. Oscum p. 353. Gothofr.

Qui Osce et Volsce fabulantur, nam Latine
nesciunt.

Denique notandus est Varronis locus de ling.
Lat. VI. p. 50. Gothofr.: „Cascus significat
in Atellanis aliquot Pappum senem, quod ‘Osci
Casnar appellant,“ unde apparet, vel in nomi-
nibus Romanos notam sibi formam „Cascus“
Oscæ „Casnar“ prae tulisse. Jam quaeritur, unde
Strabonis error natus sit, quippe qui V. 6. Osce-
rum dialectum in patrio quodam Romanorum dra-
mate manere contendit, cum tamen Pomponii No-
viique fragmenta, etsi prius vixerunt, Oscæ lin-
guæ ne vestigium quidem contineant. — Vox
Oscus, quæ quoque Opiscus sive Opicus scribi-
tur, ut patet e Fest. s. v. Oscus p. 353. Gothofr.
derivanda est a voce „Ops sive Opis,“ quæ tel-
lurem, terram, agrum, rus denotat Varr. de ling.
Lat. IV, 12. Isid. Orig. XIV, 1. unde Opisci,
Osci, Opici et tetrigenæ (αὐτοχθόνες) et rustici.
Videntur hæ voces per se honestæ apud vicinos
in malam significationem abiisse, quia Osci ob
corruptos mores male audiebant Fest. p. 353.
Itaque Oscum sive Opicum significat et rusticum,
inelégans, ineruditum, et turpe, immundum, infe-
lix cf. Caton. apud Plin. hist. nat. XXXIX, 1.
Gell. II, 21; XI, 16. XIII, 9. Aristid. Quint. de
Music. II, p. 72. ed. Meibom: „ἀναίσθητοι εἰς
καὶ βοσκοματώδεις, ὥς οἶτε περὶ τὴν Ὀπινίαν καὶ
Λευναρίαν;“ inde obscenus (opscenus) auctior
videlicet τοῦ opiscus forma, quæ significatione

idoneos contemnebant, multum abfuerunt, ut hos juvenum ludos improbarent, ut eos omni modo adjuvarent, quippe spe freti, fore, ut Graecum drama e scena extruderent. Quare caverunt, ne histrionibus hi ludi polluerentur, et juvenes tales fabulas docentes ab omni nota liberos esse voluerunt, quibus etiam jus erat, non cogi in scena ponere personam, quod ceteris histrionibus patierat necesse; cf. Fest. p. 364.

Atellanarum imitandarum alia omnino ratio fuit, quae fabularum Graecarum. Quantum enim scimus, non scriptae ex-

non differt, nam quod Varro de l. l. VI, 5. obscenus a scena vel *σκηνός* derivat, falsum esse, nemo non videt. Jam potuit dictio: osce loqui, utrumque significare. et Oscorū linguam loqui, ut apud Gell. XVII, 17. et Trin., et rustice inerudite, obscene, ut solebant in Atellanis; Juven. Satir. VI, 454.

Nec curanda viris Opicae castigat amicae Verba i. e. quae Osce., barbare, indocte loquitur cf. interpp. Recte igitur Erasm. in Adag. explicat: Osce loqui, turpiter, parum pudice. Quae cum ita sint, facile fieri potuit, ut Strabo, quippe peregrinus, cum audiret, Atellanarios in ludicro Osco osce i. e. obscene loqui, de prisca Oscorum lingua cogitaret, dudum, ut videtur, oblita.

stabant et artificiose compositae Campanorum fabellae, quas Romam translatae aequae ac Graecas docere potuissent, sed materia inventa et personarum partibus constitutis, histrionis erat et verba et actiones addere. Erat enim hoc mimici generis proprium, quo et a Graeca et a nostra poesi maxime differt, quod quasi effinxerat certas personas ridiculis et jocosis, satis tamen distinctis moribus, quos e vita desumserat, praeditas, quibus et materia et verba adaptabantur; quae de re tota haec poesis ab hisce personis dependebat, quae semel constitutae et formam et materiam et verba definiebant. Ipsae, tanquam totius generis elementa, mutabantur nunquam, cetera, ut fabula, actio, sermo, actoris arbitrio erant permissa; itaque necesse erat, ut actor simul esset poeta, dum in fabulis Graecis poeta fabularum suarum actor esse solebat.

Quae quidem subita actio eo facilius fieri potuit, quia personarum certi et constituti mores et materiae finem et verborum copiam actori suppeditabant, nec non

vulgaris vitae accurata imitatio homini nonnullius quamvis indolis non difficilis altiora petere vetabat. Inde facile colligitur, Romanos a Campania nihil, nisi ridiculas istas personas, quas Oëcas dicebant, petivisse¹⁰⁾, quibuscum una et fabularum materia, et actio, et dicendi modus cohaerebat. Itaque, qui antea in satiris inter se, quopiam sub vero nomine partes agente, sunt joci, tunc fictis personarum moribus et nominibus necessarie fictam quoque fabulam ostendebant. De fabulae argumento antea videlicet inter eos conveenerat, verba tamen, ut olim in satiris, ludus ipse suppetebat.

Quali successu gavisii sint hi ludi, traditum nobis non est. Videntur enim palliatarum fabularum praestantia, qua tunc scena Romana insignis fuit, paululum obscuratae fuisse, quibus tamen ipsas nonnihil elegantiae et argumenti et actionis esse lucratas, tamen non sine aliquo proprii coloris detrimento, verisimile est. Huc

10) Cf. Diomed. III, p. 487. Putsch.

accedit, quod optimatum studium, cui omnia fere, quae nobis ex hoc tempore servata sunt, praeclara debemus, ad Graecas potius literas se inclinabat. Quoniam enim Romanorum artes, imprimis poesis, non ex ipso populo ortae, sed a peregrinis erant petitae, non potuerunt nisi fautoribus fultae, accrescere et florere. Scipiones, Laelius et alii, quorum quidem liberalitati et favori Romani Ennium, Caecilium, Terentium debebant, videntur tamen prae nimio Graecarum literarum studio ea, quae patria offerebat, imprudenter neglexisse, et Naevium et Catonem probamus, quorum alter exemplis ostenderat, qui posset Graecae non solum epicae speciei, sed dramaticae quoque domestica materia adaptari, alter et verbis et vita avitos mores a peregrinis defenderat. Utrique sine dubio debebant Romani et poetas et eloquentiae eum statum, qui post secutus est, insignem, illo, qui antecesserat, ut videtur, multo praestantior, et si animum spectas, quem tunc opera spirabant, proprium vel Augustae aetati

maxime praeferendum. Cum tamen integri nihil, si unum Lucretium exceperis, ex hoc tempore nobis sit servatum, è veterum tantummodo traditione et scriptorum, qui tunc florebant, rumore judicare licet, artis quae fuerit conditio, quantaque praestantia. Cujus vero temporis descriptio digna omnino, quae omni diligentia exhibeatur, si quidem aliena est a nostro argumento, sat erit, ea, quae modo in universum de tota poësi contendimus, prae ceteris de dramatica dicta esse probare.

Videntur enim dramatum scriptores in componendis fabulis Naevium inprimis secuti esse eo, quod servilem istam Graecorum imitationem respuebant, quippe qui patriam quoque materiam tractandam sibi elegerunt, non solum in tragoediis, ut Accius, qui Brutum composuerat, sed in comoediis quoque, quarum unam speciem togatarum tunc prae ceteris in populi deliciis fuisse auctorum praestantissimorum nomina Attae, Titinii, Trabeae, Dosseni, Afranii, Melissi, aliorum demonstrant.

Inter cujus rei causas primarias tem-

pus ipsum referendum esse censeo. Victis enim Carthaginiensibus et Graecis Romam nulla alia civitas et potentia et divitiis superabat; urbs potentissimorum hostium victrix, civium virtute et aequis legibus pollens, omnium artium nutrix et servatrix non potuit non a civibus celebrari, a peregrinis timeri. Cujus praestantiae admirationi Romani omnia fere, quae exinde et acta et scripta sunt egregie debebant. De ceteris quidem, tacemus, qualem vero hic patriae amor in excolendam poësin dramaticam effectum habuerit, paucis ostendamus.

Intellexerant jam antea Naevius et Ennius, Romanorum res gestas, quippe facinorum memoratu dignorum abundantes epicorum poematum idoneam materiam praebere, quorum alter bellum Punicum, alter Annales non sine Romanorum applausu composuerat. Naevius adeo jam materia e vita desumpta ad comoedias componendas usus est, sed in hac re imprudentius egisse videtur, quod Graecorum priscæ comoediae modum Romam transferre est

conatus. Erat enim Romanorum reipublicae longe alia ratio, quae Atheniensium, cujus imperium post multos et saevos tumultus inter nobiles et plebem aequae erat divisum. Quae aequalitas, quippe omnium, quaecunque Romani egregie gesserunt, causa, a bono cive ne joco quidem sine damno laedi poterat. Adde, quod tempora ipsa optimatum dignitatem augere potius, quam joco et risu diminuerere suadebant, quippe qui soli rempublicam a saevissimis hostibus defenderant, eorumque impetum auctoritate sua arcebant. Nec populo ipsi talis ludus placere poterat, parum scilicet culto, quam qui infrenatam praeae comoediae licentiam diutius ferre potuisset, cum vel inter Graecos praeter Athenienses nulla alia civitas, iique solummodo eo tempore, quo et ars et vita publica maxime florebat perbrevis, hac poesi gaudere valuissent.

Itaque quanto aptius posterius domesticam materiam recentioris comoediae formae adaptabant ab omni invidia prorsus

alienae, et quia haec poeseos species mimico generi simillima erat, Romanorum sensibus maxime idoneae. Quare notio illa urbanitatis, quae tunc et Marte secundo, quo usa est respublica, et Graecarum artium cognitione, quae Romanis jam antea contigerat, orta est, in fabulis togatis tum potissimum florentibus dilucide apparet, et certat quasi contra Graecum morem. Sed haec eadem urbanitatis notio effecit, ut mores urbani sensim sensimque procul recederent a rusticis, cum olim ob eximium agrorum studium, quod Romanorum vel nobilissimis proprium erat, fere nihilo abirent. Jam antea eo, quod Romani Graecos scribendo imitari inceperant, lingua urbana nasci et excoli coepita est, rustica ruri et plebi relicta, et ut in vita lingua moresque, ita necesse erat in scena fabulae in duas partes abirent rusticorum et urbanorum. Qua de re tunc in scena tria comoediarum genera vigeabant, palliatarum, togatarum, Atellanarum, quorum unum peregrinorum, inprimis Graecorum, alterum urbanorum, tertium rusti-

corum humiliumque hominum mores describebat.

Sequitur inde, et ex omnibus, quae hucusque disputavimus, quam male faciat Schober l. c. p. 13., qui eo, quod Atellana cum dramate satyrico comparetur, ejus notionem optime erui posse censet. Longe enim alia horum poeseos generum ratio est, et quod jam veteres Grammatici ea inter se compararunt, non tam interna quadam similitudine, quam externa, quae casui potius debetur, factum esse apparet. Quam parum sanè et accurati fuerint tales homines in comparandis poeseos generibus, vides ex ipso illo loco, quem citat e Diomed. III. p. 487.; qui togatas palliatis, praetextatas tragoediis, tabernarias comoediis, Atellanas satyricis, planipedia mimis parum, ut liquet, considerate opponit, et quam male ipsi cognoverint hanc Graecam poeseos speciem non tam propria, ut debuissent, lectione, quam aliorum testimoniis, exemplum est Marius Victor. de jamb. metr. II. p. 2527. Putsch.¹¹⁾—

11) „Haec apud Graecos metri species frequens est,

Verum quidem est, in his rebus sibi utrumque genus fuisse simile, quod post tragoedias edi solebat; quod certis quibusdam personis usum est ¹²⁾; quod ceteris dramatibus erat brevius ¹³⁾; quod jocis redundabat, licet et ipso joci generi differret; quod rure natum erat; quod nomen denique quandam similitudinem praebebat, cum Atellanae et satirae (dramaticae) nonnunquam confunderentur ¹⁴⁾.

sub hac conditionis lege, ut non heroes aut reges, sed Satyros inducat ludendi jocandique causa, quo spectatoris animus inter tristes res tragicus relaxetur, quod Horat. his versibus testatur (Epist. II, 3, 220 — 224.), quod genus nostri in Atellanis habent."

12) Cf. Diomed. l. c. „Latina Atellana a Graeca satyrica differt, quod in satyrica fere Satyrorum personae inducuntur, aut si quae sunt iudiculae similes Satyris Autolicus, Burris; in Atellana Osciae personae, ut Maccus." Quamquam in dramate satyrico non tam personae non mutabantur, quam chorus; unde illud fere in Diomedis loco explicandum est, quod multos offendit, ac si satyrica dramata existissent Satyris carentia, quod omnino fieri potuit, si a choro respexeris.

13) De Atellanis cf. Ascon. ad Cicer. de divin. II, 10.

14) Cf. Athen. VI, 7, qui Atellanas *satyras* nomen dicit.

Atellanarios vero etiam trimetrum jambicum satyricum imitatos esse, perperam concludit Schober l. c. p. 41. e Marii Victor. l. c. Voces enim: „quod genus nostri in Atellanis habent“ non referendae sunt ad metri, sed ad poeseos satyricae speciem, quam videlicet cum Atellana comparat, ut Diomed. et alii; et quae sequuntur: „gaudent autem sc. trimetri satyrici trisyllabo pede, et maxime tribracho“ de Graecis versibus solummodo dicta esse; monent antecedentia: „haec apud Graecos metri species frequens est.“ Nam proprius et liberior jamborum componendorum modus, quo usi sunt veterum Romanorum et tragici et comici, et quem secuti etiam Atellanarum poetae sunt, ut patet e fragmentis, hoc tragicorum, satyricorum et comicorum versuum discrimen plane tollit; spondeum scilicet, anapaestum et dactylum sine ullo dramaticae speciei discrimine sibi permittebant. Neque debuit Schober l. c. p. 42. Pappi personam cum Sileno comparare, quippe cui *πάππου* cognomen fuisse commemorat Jul. Pollux in

Onomastico. Uterque quidem ob senectutem nomen illud duxerat, quapropter Pappus etiam Cascus dicebatur¹⁵⁾; sed si hoc unum exceperis, nihil inter eos simile invenitur; nam ut omne Atellanum genus, ita personae quoque mythici ne vestigium quidem continent, sed omnes sunt e vita vulgari desumptae, quod de Pappo clare probat fabulae Pomponianae titulus apud Non. p. 468, 7. ed. Sedan.: Pappus praeteritus sc. in eligendo magistratu, et Novianae ejusdem tituli fragmentum in Pappum videlicet a filio dictum apud Non. p. 4, 29.

dum istos invitabis suffrogatores, pater,
Prius in capulo, quam in curuli sella suspendes nates.

Jam vero si ab his, quae supra recensuimus, similibus, quippe levioris momenti, recesseris, inter se sunt haec genera dissimillima, nisi forte quis velit Eichstädtium (de dramate Graecorum comico-satyrico Lips. 1793.) sequens Atellanas

15) Cf. Varron. de ling. Lat. VI, p. 50. Gothoff.

cum dramate comico-satyrico comparare, de quo commento genere vide, quae docte contra Eichstädtium disputavit Hermannus in Commentariis societatis philol. Lips. Tom. I. part. II. p. 247. sqq. Nemo enim unquam drama satyricum comoediam dixit, etsi joci abundat, cum potius ad tragoediarum genus sit referendum¹⁶⁾, eo tamen discrimine, quod tragoediae ex omnibus deorum heroumque fabulis materiam capere licebat, satyrico dramati contra Bacchi solummodo fabulae, et quae erant similes, patebant; unde risum et jocum, incolumi tamen tragica gravitate, fluxisse scimus¹⁷⁾. Satyri mores quidem agrestes ostendebant, non tamen rusticos, et humiles, ceteraeque personae in tragoediis quoque obviae, eo discernebantur, quod minus tristi fato tenebantur, et hilariori Satyrorum consuetudine gaudebant. Hor

16) Hermann. l. l. et de compos. tetralogg. tragicarum, Lips. 1819.; Pinzgeri libell. de dramat. satyr. origine; Schlegel über dramatische Kunst u. Lit. Th. 1. S. 264.

17) Horat. Epist. II, 3, 222.

rum nihil in Atellana, cuius erat rus describere inter vulgaris vitae fines, quapropter jure ad comoediarum genus refertur; personae mere rusticae et humiles nunquam, quantum scimus, deorum heroumque partes agebant¹⁸⁾. Distat igitur utrumque genus, ut omnino Italica poesis a Graeca; si qua tamen opus est comparatione, nullum aliud genus Atellano similis nobis fuisse videtur, quam mimus, qualem Sophron composuerat, de quo supra disputavimus.

Itaque improbo Schoberi sententiam p. 49. Horatium Epist. II, 3, 244 — 250. de Atellana rectius componenda; Faunis pro Oscis personis adhibitis, agere; non solum propterea, quod dubito, num unquam sive Ennius, sive Horatius, sive quis alius rusticos homines Faunos dixerit¹⁹⁾, sed

18) De Agamemnone supposito et Atreo Pomponii vid. infra.

19) De Faunis in illo Ennii versu, quem citat Schober. Saturninos versus canentibus cf. Fest. p. 200.: „versus quoque antiquissimi, quibus Faunus fata cecinisse hominibus videtur, Saturnū appellantur.“

quod Horatius omnino totum mimicum genus improbare videtur, ut sermoni propius, eoque minus poeticum, cum vel Laberii mimis ab auctoribus non contemnendis laudatis ²⁰⁾ pulchrorum carminum laudem denegat ²¹⁾. Equidem censeo, Horatium, quomodo drama satyricum recte institueretur, ostendisse, ut Romanis hujus dramatis imitationem pro mimis et Atellanis commendaret, qui ludi tunc contrario malo laborabant. Mimi enim tenero quodam et molli sermone, quo juvenes comiti et mulierculae uti solebant, redundabant, et nimis forum urbemque redolebant; Atellanae contra immundis et ignominiosis dictis horrebant, quibus plebs (fricti ciceris et nucis emtor), ut facile intelligitur, gaudebat; viro contra erudito, qui Graecae poeseos dulcedinem degustaverat, tales ludi nullo modo placere poterant, et prudens drama satyricum laudat Horatius, quippe quod mira quadam gravitatis

20) Gell. XVI, 7. Macrobi. II, 7. Cicero. ad famul. XII, 18. cf. Valck. ad Theocr. Adon. p. 207.

21) Sat. I, 10, 6. ubi vid. Heind. cf. Sat. I, 4, 43.

et joci temperantia ad capiendas et eruditorum et plebis aures sane maxime erat idoneum. Faunos sylvis deducendos suadet, quippe plebi Satyris familiares; ut videlicet patrii dii in scenam deducti proprii Atellani dramatis damnum quodammodo resarcirent.

Jam inter illa tria genera, quae, ut diximus, in scena florebant, palliatae fabulae jam ante hoc tempus summum fastigium adeptae in pejus verti inceperant, quia videlicet fautoribus, quibus olim gavisae sunt, tunc carebant; togatae vero a populo ipso fovebantur, quia notos mores eleganti Graecorum dictione et sale describebant²²⁾, nec jam non potuerunt

22) Constat hoc imprimis de Afranio togatarum scriptorum facile principe a Joco Macrob. *Tom. II*, p. 152. ed. Bipont.: „Afranius togatarum scriptor in ea togata, quae Compitalia inscribitur, non inverecunde respondet arguentibus, quod plura sumsisset a Menandro:

Sumsi, inquit, fateor, ab illo non solo modo, Sed ut quisque habuit, conveniret, quod mihi, Quodque me non posse melius facere credidi, Etiam a Latino.“

Cf. Horat. *Epist. II*, 1, 57.: „Dicitur Afrani togata convenisse Menandro.“

Atellani ludi eo tempore, quo Romanorum animus suo potissimum studebat, non sine prudenti ejus, quod peregrini egregie supeditabant, usu, a fautoribus adjuvari, a poetis excoli, et a populo adamari.

Excellit inter hujus generis fautores prae ceteris L. Sullae dictatoris nomen, quem Nicolaus apud Athen. VI, 7. ita mimis et scurris gavisum esse dicit, ut iis publicos agros donaverit, et ipse patria lingua *σατυρικάς κωμώδους* (fabulas Atellanas) scripserit ²³). Quare non mirandum

23) Recte Casaub. de poes. satyr. II, 4, p. 243. et G. J. Voss Inst. poet. II, 35, p. 168. sub *σατυρικάς κωμώδους* Atellanas fabulas intelligunt, satiricas dictas, quia satiram, qualis olim erat, dramaticam in se receperant; adeo satiram ipsam dramaticam amplecti videtur Athen. his verbis; nam Pomponium eodem tempore satiram scripasisse, discimus e Priac. VI, p. 679. Putsch. cf. Casaub. de satyr. poes. II, p. 195.; etiam Novii poema de Mortis et Vitae judicio apud Non. p. 479, 8. satira fuisse videtur, in qua Ennium imitatus sit, quem Mortem ac Vitam in satira contententes finxisse tradit Quint. Inst. orat. IX, 2. Schobert sententia, qui l. c. p. 48. Sullam satyricorum dramatum poetam facit, jam eo labitur, quod, quantum ego scio, satyrica dramata unquam neque comediae sunt dicta, neque iis adnumerata.

est, exstitisse quoque, qui Atellanis, quae ad hoc usque tempus incultae jacebant, artificiose tractandis operam suam navarent, et L. Pomponium eum fuisse, qui primus tales fabulas literis mandaverit, Vellej Paterculi locus quidam, ut mihi videtur, satis superque probat, dummodo eum ad nostrum poetam referamus, nec habemus, de quo alio tale dictum conjiciamus. Sed priusquam de hac re fusius disputemus, ea, quae de Pomponio ipso habemus, paucis exponere, in animo est.

L. Pomponius Bononiensis Sullano tempore vixit, floruisse eum dicit Euseb. Olymp. 172. (662. a. U.) ²⁴). De viri vita nihil nobis traditum est. Erant, qui eum cum oratore Cn. Pomponio commutarent, quem saepius citat Cicero ²⁵), qui quidem eodem tempore vel paulo ante vixit, nihil tamen cum nostro commune habuisse videtur. Omnino quoque discernendus est P. Pomponius Secundus, vir consularis et poeta

24) Euseb. Olymp. CLXXII. L. Pomponius Bononiensis Atellanarum scriptor clarus habetur.

25) Brut, c. 49, 57, 60, 62, de orat. III, 13.

tragicus sub Cabiſula et Claudio, cujus vitam deſcripſerat Plinius maior²⁶⁾.

Laudatur imprimis noſter ob Atella-

- 26) Cf. Plin. Epist. III, 5. Quinct. Inst. VIII, 3, 3f.; X, 1, 98. Charis. I, p. 107. qui ex ejus fabula Coena fragmentum exhibet. Alia ejusdem videlicet Pomponii fragmenta legimus apud Terent. Maur. p. 2430. et Mar. Victor. Art. Gramm. III, p. 2564.:

Tale dedit nobis Pomponius:

Pendeat ex humeris dulcis chelys,

Et numeros edat varios, quibus

Adsonet omne virens late nemus.

et apud Terent. Maur. p. 2426. et Mar. Vict. III, p. 2578.

Insert hoc aeque Pomponius in choricis sic:

Rhoeteis procul a terris. Mox dispare versu

Subjecto: Priamique aras damnare pias; tum:

Obrue nos, Danaosque simul.

Fabulam Atreus, e qua Non. p. 144, 22. fragmentum citat:

nunc te obsecro,

Stirpem ut evolvas, meorumque genus notifies mihi: potius hujus, quam nostri fuisse conjicio. Vestigium enim nullum invenimus, Pomponium tragedias quoque composuisse; nam Agamemnonem suppositum, quem citat Non. p. 473, 3. neque titulus, neque fragmentum ex eo servatum tragediam prodit. — De C. Pomponio, libertino et mimo, qui Cn. Fulvio Centumalo et P. Sulpicio Galba Coss. vixit (548. a. U.) cf. Fest. p. 201.

nas fabulas²⁷⁾, quarum circa sexaginta titulos novimus, unde colligitur, quam fecundo fuerit ingenio. Prae ceteris tamen observandus est locus Velleji II, 9, 5.²⁸⁾, in quo L. quidam Pomponius, qui Sisen-nae tempore vixit, sensibus celeber, verbis rudis, ob novum a se inventum opus commendatur. In eo quidem plurimi viri docti consentiunt, Vellejum L. Pomponium Atellanarum poetam significasse²⁹⁾; nihilominus tamen dubitant non pauci, mire sane, eum Atellanarum artificiosae compositionis

27) Gell. XII, 10. X, 24. XVIII, 6.; Macrobi. Saturn., Tom. I, p. 240. ed. Bipont. II, p. 196 (Pomponius egregius Atellanarum scriptor) II, p. 177.; Euseb. l. 1.; Varro de ling. Lat. VI, p. 72. ed. Popma.; Senec. epist. 3.; Fest.; Non.; Charis.; Prisc.

28) „Sane non ignoremus, eadem aetate fuisse L. Pomponium sensibus celebrem, verbis rudem, et novitate inventi a se operis commendabilem.“

29) „Falluntur vehementer, qui putant, a Vellejo Pomponium ferri inter historicos, quia historicorum nomina sunt, quae praecessere. Nam alius est scopus Vellejo, qui temporum potius, quam studiorum spectat similitudinem, ut manifestum ex eo, quod dicat: „Novitate inventi a se operis commendabilem,“ ubi Atellanas eum intelligere, clarum est.“ Voss ad Vellej. l. c.

primum auctorem habere³⁰⁾. Opponunt enim diserto Velleji testimonio dubiam Macrobiï auctoritatem, qui duobus locis³¹⁾ Novium, alterum istum Atellanarum scriptorem, Pomponii nomini praeponit, unde colligunt, Novium ante Pomponium vixisse, et fabulas Atellanas docuisse. Quae argumentatio quam debilis sit et incerta, nemo non videt.

Possumus enim eodem jure, quo e verborum collocatione Novium ante Pomponium vixisse contendunt, utrumque aequalem fuisse, conjicere, et jam quaeritur, uter in scribendis Atellanis prior fuerit, Qui illud e nominum ordine eruere velint, caveant, ne inconsiderate agant, quia scilicet argutari est, e viri nomine ante, col-

30) E. g. Petr. Crinit de poet. I, cap. ult.; Lil. Greg. Gyrald. hist. poet. dial. VIII, 307.; G. J. Voss de veter. poet. temp. II, p. 14.; Popma ad Vellej, l. c. Schob. p. 59.

31) Macrobi. Sat. Tom. I, p. 240. Bip. „Novius enim probatissimus Atellanarum scriptor ait: Olim . . . C. Memmius quoque, qui post Novium et Pomponium diu jacentem artem Atellaniam suscitavit.“ id. I, p. 332. „Novius vero Pomponiusque jocos non raro dicta nominant.“

locato concludere, eum in scribendo fuisse priorem. Immo possumus in altero illo loco, qui ad sententiam, quam protulit, maxime facere videtur Schobero, causam ipsam afferre, cur Novii nomen praeposuerit Macrobius, quippe qui paulo ante de Novio locutus est, cujus nomen, adhucdum in memoria haerens, priorem locum obtinere, facile est explicatu.

Jam nostrae sententiae favet, quod supra ostendimus de prospero patriae poeseos successu, quo Sullana aetate Romani gavisi sunt, quod si conferimus cum Vellejana Pomponii inventi operis laude, et Eusebii testimonio qualicunque, qui neque Novium, quem si non celebriorem, tamen aequè bonum scriptorem habemus, neque alium recenset, nisi nostrum, inventorem videlicet Atellaniae artis, nihil nos impedit, quominus Pomponium primum hujus poeseos auctorem habeamus, quem Novium demum et ipsum Sullam in scribendis Atellanis secutos esse, non dubitamus.

Neque propterea Novium seriori tempore vixisse dixerim, cum id ipsum, quod

saepius cum Pomponio una nominatur, et verborum et dictionis similitudo, eum aequalem fuisse probet. Petierat enim uterque linguam, qua usus est in Atellanis, maxima ex parte e plebe, qualis tunc erat, non ut Memmius, qui, quia multo post vixit, verba non e vita, sed e libris hausisse videtur, quare jure auctoritatem ejus dubiam dicit Non. p. 194, 31. ³²⁾

- 32) De Memmii, sive, ut in Prisc. X, 910. et Charis. inst. gramm. I, p. 118. Putsch legitur, Mummii aetate, praeter Macrob. l. c.: „Memmius quoque, qui post Novium et Pomponium diu jacentem artem Atellaniam suscitavit,“ nihil nobis traditum est. Conjicio, eum sub Tiberio vixisse. Cum enim sub Caesare mimi, sub Augusto pantomimi in scena vigerent, Atellanae, quibus nullus erat locus, post Pomponium et Novium jacebant; sub Tiberio tamen videntur iterum suscitatae fuisse, quippe qui ipse Atellanico exodio quondam fuerat notatus, Suet. Tiber. c. 45., qua de causa apud senatum de immodestia histrionum retulit: „Oscum quondam ludicrum levissimae apud vulgum delectationis eo flagitiorum et virium venisse, ut auctoritate patrum sit coercendum; pulsi tum histriones Italia,“ Tacit. Annal. IV, 14. — Ceterum versus, quos citat Macrob. l. l. e Memmio, sic legendi sunt:

Nostri majores, veluti bene multa instituere,
hoc optime;

A frigore summo fecere dies septem Saturnalia.

Huic adde, quod Pomponianum Atellanæ genus non ita diu in scena florebat; nam Caesaris inprimis favore mimos fabulas Atellanas e scena detrusisse, verisimile fit ex illo Ciceronis loco ad Famil. IX, 16., ubi cf. interpp. et Macrob. I, p. 240. Qua de re non credendum est, tunc aliquem scribendis Atellanis tantam operam dedisse, quantam Novium impendisse scimus.

Itaque his ita constitutis omnia bene se habent, cum contra haud exigua difficultas alteram istam sententiam sequentibus exoriatur, quale tandem illud novum Pomponii opus fuisse dicant.

Jam Schöberus, ipse dubius, quomodo certam Vellei sententiam de novo Pomponii opere invento explicet, cum navitatem istam ad imitationem dramatis satyrici referre studeat³³⁾, ipse videt, neminem imitatore novum operis inventorem posse dicere. Conjicit itaque, eum primum fuisse, qui materiam, quam in tabernariis tractare solerent, sub Atellaniam

33) L. c. p. 42. sq.

formam redegerit, quo referendos putat
 Piscatores, Fullones, Pistorem, quos com-
 posuisse Pomponium nos doceat Non. Mar-
 cellus. Qualis verò Atellania illa forma
 fuerit, non dixit; immò fabulas Atellanas,
 quales tunc erant, non ita forma, quam
 materia fuisse diversas, certum est; nam
 id ipsum erat Pomponiani novi operis,
 quod Atellaniam formam mere Italicam,
 tunc togatis et palliatis similiorem reddidit
 eo, quod metris Graecorum in componen-
 dis fabulis usus est, ut ipse probat l. c.
 p. 41., neque verbis, si exceperis, quod
 ruri et plebi debebat, a ceteris abiisse
 eum, satis demonstrant fragmenta. Dis-
 cernebantur itaque sola materia, quae in
 palliatis Graeciam, in togatis urbem, in
 Atellanis rus et municipia describebat; quare
 facile Atellana eodem nomine inscripta
 esse potuit, quo togata, quae tunc materia
 discernebantur, quae in iis tractabatur, et
 loco, quo actio erat trahenda.

Adde, quod Novius quoque, quem tamen
 prius vixisse dicit, similia composuerat³⁴⁾,

34) Novii Fullones sive Fullones feriatos citat Non.

neque Novium tabernariarum scriptorem fuisse probavit. Pomponium contra, quem veteres solummodo Atellanarum poetam dicere contendit, fabulas togatas quoque scripsisse e Scholiastae veter. Horat. Cruqu. p. 632. ed. 1611. certo testimonio scimus³⁵⁾.

Conjecturam denique postremam l. c. p. 44. ipse refutat Vellejus. Contendit enim Schoberus e titulis duarum fabularum, Pomponium primum varias dialectos fabulis immiscuisse; cui tamen sententiae neque veterum testimonia, neque fragmenta, neque omnino talium fabularum, quas mixtae dialecti habet, copia favent, et qui potuisset Vellejus Pomponium ob rudia verba vituperare, si verbis ipsis inventio fuisset commendabilis?

p. 81, 22. p. 221, 3. p. 233, 19. et Tertull. de pallio c. 4. p. 4. ed. Commel.: „Sed et pugil Cleomachus — inter cutem caesus et ultra fullones jam Novianos coronandus“ cf. interpp. Pomponii Decumae sive Decuma fullonis similis fuisse videtur Novii Decumae apud Non. p. 37, 22. p. 170, 8. p. 374, 31. p. 109, 19.

35) „Praetextatas et togatas scripserunt Aelius Lamia, Antonius Rufus, Cn. Melissus, Afranius, Africanus, Pomponius.“ — Africani nomen, ortum videlicet ex antecedenti Afranio, ab hoc togatarum scriptorum ordine removendum censeo.

Jam vero quaerenti, quae fuerit Pomponianae fabulae conditio et proprietas, cum eam Vellejus novum inventum dicat, facile persuadebitur, eam multo recessisse ab Atellanis, quales antea ederentur. Exstabant enim, ut supra vidimus, neque scriptae fabulae Atellanae, neque Atellanarum poetae; fiebant subito ab actoribus ipsis coram populo spectanti. Pomponius demum ausus est primus Atellanas componere, et ob hanc ipsam rem totius generis inventor et auctor celebrabatur. Ne tamen quis hoc miretur ut inauditum, comparet Horat. Satir. I, 10, 47.³⁶⁾, qui Lucilium Satirae inventorem dicit, quamquam jam ante eum Ennius et Pacuvius satiras scripserant, quia videlicet satiram, quae ante erat dramaticae speciei, in didacticam converterat; adde locum ex eadem satira v. 66., in quo Ennium (ut alii volunt eundem Lucilium cf. Heindorf ad h. l.) Graecis intacti carminis auctorem

36) „Melius quod scribere possem Inventore minor.“
cf. Acron, ad Sat. I, 1. init. „Satirum carmen
a primo omnium auctore Lucilio repertum est.“

dicat, cum tamen e Livio VII, 2 pateat, jam ante Ennium satiras exstitisse, quas quidem primus scriptas composuit. Quibus si inventi operis laudem non denegamus, quid Pomponio invidemus, qui Atellanis novam omnino formam dederat?

Antea enim subita actio a mimico genere distrahi minime posse videbatur, neque cuiquam in mentem venerat, mimos partes docere. Ea scilicet mimorum erat ars et praestantia, quod ex tempore actiones edebant, neque tam fabula bene inventa et verbis exquisitis, quam infrenata libertate et inveniendi et dicendi delectabant. Ob hanc ipsam causam Sophronis mimi lectori potius, quam actori erant scripti, et Epicharmi bucolica dramata eo, quod vitae vulgaris fines excedebant, jam non in mimorum censum veniebant. Itaque plane novum et inauditum opus illud Pomponii appareret, qui primus Atellanos mimos et composuit et docuit.

Dubitamus nos quidem, num hac mutatione mimicam poesin in universum ad-

juverit, cum jam minus non ipsam vitam, sed poetam vitam describentem imitaretur; Atellanam vero hac ipsa reservasse eum posteris, certum est. Nam dudum Oscae illae personae, Campanique mores, quos primi Atellanarii ostenderant, tempore labente erant extincti et emortui, de quibus igitur actores, cum e consuetudine decessos imitari aegre possent, a poetis quasi docerentur, erat necesse. Itaque annis ipsis Atellanarum, quae antea sola imitatione fiebant, in artem erant mutatae, nec jam absona erat artificiosa compositio, quam olim merito respuerant.

Iam cum scriptas ederet Pomponius; non solum fabularum nexui et morum accuratae descriptioni, sed verbis quoque et tali generi apto sermoni operanda erat necessaria. Id quidem iudicare non valemus, qualis fuerit noster in fabulis aut, inveniendis aut in materia jam inventa denuo tractanda; neque magis id certum est, an in describendis personarum moribus laudem meruerit, li-

et sensuum illa celebritas, quam Vellejus in Pomponio laudat, huc sit referenda. Totum enim mimicum genus solebant sententiis ad vitam utilibus exornare, idque in Atellanis, ut mimorum specie, quoque factum esse, probant et fragmenta ³⁷⁾, et glossa, quae Atellanas *βιολόγους* dicit ³⁸⁾. Lingua tamen quae fuerit, satis ostendunt fragmenta, quae docent, eum vulgari quodam sermone vetustatis colore tincto plebem prudenter

37) E. g. apud Non. p. 246, 15.

Atque auscultare disce, si nescis loqui;
apud eund. p. 164, 27.

Longe ab urbe villicarier, quo herus rarer
ter venit;

Non villicarier, sed dominari est mea sen-
tentia;

ap. Senec. Epist. III.

Quidam adeo in latebras refugere, ut pu-
tent in turbido

Esse, quicquid in luce est.

Saepe jeb risum augebant, quod rem tritam
in sententiae modum jocose proferebant; e. g.

Si praegnans non es, paribis nunquam.

38) cf. Salmas. ad Vopisc. Aurel. c. XLII. Huc refe-
renda est vetusta illa Atellanarum elegantia, de qua
loquitur Donat. in Fragm. de comoed. et tragoed.,
et hujus generis Italica severitas laudata a Valer.
Maxim. II, 4.

esse imitatum, ita quidem, ut rusticum illum et hiulcum dicendi modum, qui oris vastitate eruditorum aures nimis offendebat, urbanitate mitigaret, non omnino tamen demto, quod rus significaret. Ita factum est, ut verborum ruditatem Vellejus notaret, in tali videlicet materia minime vitiosam.

Quid? quod metra quoque Graecorum, quibus primus in tali ludo usus esse videtur, majorem verborum curam postularent, cum antea Saturninis versibus, aut si qui erant similes, ob subitam actionem juvenes esse jocosos verisimile est? quid? quod et ceteras fabularum partes, actionem, modos, in palliatarum potius morem componebat, jubente videlicet metrorum lege et Graecarum fabularum praestantia, quam si non superare, tamen attingere studebat? quid? quod rusticis jocosis felle satira immixto temperabat, coactus fortasse dictatoris potestate, et quae antea palam dicta sunt, tunc *εἰς ὄρεα* celabat? quod denique materiam, quam quidem ex Atellanis, qua-

les antea erant, petierat, augebat et amplificabat?

Nimis enim arctis finibus veterum Atellanarum materia erat circumscripta, quia scilicet Oescae personae, rure natae nonnisi Campanos mores et rusticas actiones admittebant. Eo vero, quod Pomponius omnium Italarum gentium mores Atellanis idoneos habebat, nec ruris solum sed municipiorum et oppidulorum ridicula salse describebat; novitate juvabat, varietate delectabat. Quae diximus satis probant fragmenta. In Maccis, Maccis geminis, Maccio milite, Maccio sequestre, Buccone auctorato et adoptato veteres Atellanas est imitatus; in Gallis Transalpinis abiisse eum ab Oescis moribus apparet, similiter Novium in militibus Pometinensibus apud Non. p. 25, 11. p. 212, 20. p. 224, 27; in Pappo praeterito senem descripsisse videtur, qui in municipio munus ambiens repulsam tulit; simile quid in Cretula et Novius in Pappo praeterito apud Non. p. 4, 29. In Aedituo quoque, in Pictoribus, in Prae-

cone, in Haerede petitore, in Munda, in Augure actio in oppido potius, quum ruri fuisse putanda est.

Quare, cum haec ita sint, quae harum fabularum togata fuerit, quae Atellana, nos nunc discernere plane non possumus, id modo certum est, fabulam togatam normam fuisse, ad quam Pomponius novum illud Atellanarum genus effinxerat, satirae rudi elemento deposito, quod prisca Atellana in se receperat. Ita ex utroque genere mixtus mimus Romanus qui dicitur enascebatur, qui quidem ab Oscis personis abstinebat, neque rus urbi opponebat, Italicis tamen moribus describendis et jocorum modo, ipsoque fabularum argumento originem suam satis ostendit.

Redeo ab Pomponium. Praeter Atellanas et togatas eum palliatis quoque scripsisse, nisi tituli fallunt, pro certo habendum est. Citat enim Non. p. 96. 17. Adelphos, et p. 246, 15. Asinariam; Charisius I, p. 108. Synephebos. Satiram quoque laudat Prisc. VI, p. 679, et Epi-

gramma Varro de L. L. VI et Prisc. III, p. 602.

Restat jam, ut aliquid de Agamemnone supposito addamus, quem citat Non. p. 473, 3. Quaeritur, ad quod dramatum genus referenda sit fabula? Tragoediam eam non esse apparet e titulo ipso et fragmento parum tragico:

Ne quis miraretur, cum tam clare
tonuerit,

Ut, si quis dormitaret, expergisceret;

neque magis comoediam eam haberem ob titulum, qui mythicam materiam tractatam probat; Atellanam eam nemo dicet, qui hujus generis modum cognoverit, omnem scilicet materiam a Graecis fabulis petitam respuentem; contra drama satyricum fragmentum mihi facere videtur, quippe quod id genus facietiarum, quod nostrates Travestie dicunt, redolet, alienum prorsus a dramate satyrico, quod risum quidem et jocos fabulis immiscet, non tamen fabulas ipsas risui exponit. Quae cum ita se habeant, haec fabella

ad nullum aliud genus referenda est, nisi ad rhinthonicum, cujus erat mythicam et tragicam materiam certa quadam ridicula conversione jocosam reddere, quapropter hilarotragoedia quoque audiebat, sive tragicomoedia, qualis est Plauti Amphitruo ³⁹).

Haec sunt, quae de Pomponio ipso habemus. Secuti eum esse videntur multi alii in scribendis Atellanis. Ut de Novio taceam, de quo alio tempore agere constitui, notandum est, togatarum scriptores prae ceteris hoc cognatum dramaticae poeseos genus esse amplexos, quorum principem Afranium in Buccone adoptato Pomponii fabulam eodem nomine inscriptam esse imitatum, non video, quid dubitemus contendere. Titinium quoque togatarum scriptorem Atellanas composuisse probat non solum fabulae titulus: Fullones, sed sententiae quoque ex hac fabula nobis servatae. E cujus fabulae fragmentis ad

39) Cf. Suidam s. v. *Ῥιθων*, Donat. ad Terent. Adelph. v. 7.

finem libelli subjectis, etsi sunt exigua, agnoscere tamen elegantiam quandam a togatis non alienam, qua insigniter differunt a Pomponii reliquiis rudibus verbis rus optime exprimentis.

L. Pomponii Bononiensis fragmenta.

Adelphi apud Non. Marc. ¹⁾ datatim
p. 96, 17 ed. Sed.

- 1) Usus sum: Non. Marc. de proprietate sermonis — ope vetustissimorum codd. et industria Hadr. Junii — Antverp. ex officina Christ. Plantini 1565, 8. — Non. Marcell. de propr. serm. Paris. apud Aeg. Beys 1583 et Paris. 1586 (cum notis Gothofredi) — Nonii Marc. nov. edit. additus est libellus Fulgentii de prisco sermone et notae (Jos. Merceri) in Non. et Fulg. Sedanii sumptu Hadr. Perier 1614, 8. — Hanc Sedanensem editionem eandem esse ac Parisiensem ejusdem anni a Mercero curatam, apparet e Fabricii Bibl. Lat. Tom. III, p. 336 ed. Ernest. — De Nonii editionibus cf. Herm. in praefat. ad Plaut. Trinummi p. VII.: „Omnino cavendum est, ne quis Parisiensem Non. edit. anni 1614 a Mercero curatam, quae optima habetur, consuluisse satis

Quod ille dicit, quúm datatúm in
lécto tecum lúsi ²⁾).

apud Festum s. v. seplasia p. 195 Gothofr.

Díte perdant inferi, Antiphó, quia,
unde unguentum hóc siet,

Quaéris; atqui lépidum'st, unde
ungúentum, ní ex seplásia'st ³⁾).

habeat. Vehementer enim dissentiunt, multas-
que meliores lectiones continent tum Venetae
veteres seculi XV, tum Plantin. anni 1566 et
Paris. anni 1583, "

- 2) De hujus versus metro (tetr. jamb. cat.) in
Atellanis potissimum usitato vide Terent. Maur. de
metr. p. 2436 Putsch:

Frequens in usu est tale metrum comicis
vetustis;

Atella, vel quæis fabulis actus dedit petulcoe,
Quia fine molli, labile atque deserens vigorem
Sensum ministrat congruentem motibus jo-
cosis,

Mar. Victor. de jamb. metr. lib. II p. 2527
Putsch. „Tetrametrum cat. Atellanarum scripto-
res appetiverunt; est enim jocosus motibus emol-
litum, gestibusque agentium satis accommodatum,
quale illud:

trahuntque magnis navitæ clamoribus carinas.
Datatim ludere h. l. obsceno sensu; alioquin i.
q. pila ludere cf. Funcc. de adolesc. ling. Lat.
p. 314. Isid. Orig. I, c. 25. Plaut. Curc. II,
2, 17.

- 3) Vulg. sine metro: Di te perdant inferi, A., quia

Aedituus apud Gellium XII, 10.

Qui postquam tibi appareo atque
aeditumor in templó tuo...

et apud Non. aedituor p. 75, 15.

Qui postquam tibi appareo atque
aeditumor in templó tuo,

Néc mortalis, néc mortalium úl-
lum in terra míserius⁴⁾.

Agamemnon suppositus apud Non. exper-
gisceret p. 473, 3.

Ne quis miraretur, cū tam clare
tónuerit,

Ut, si quis dormitáret, expergisceret.

Agricola sive Pappus agricola apud Non.
fervit p. 503, 8, et genit. pro abl. p. 498, 5.

Domus haéc fervit flagiti⁵⁾.

unde hoc unguentum sit, quæris; atqui lepi-
dum, uade unge nisi ex seplasia est. — Sepla-
sia forum erat sive via Capuæ, in qua merces
vendebantur delicatissimæ et elegantissimæ cf.
Varron. apud Non. seplas. p. 226, 17. Plin. hist.
nat. XVI, 10; XXXIV, 11.

4) Ed. Sed. post „templo“ non habet „tuo“ et
„ullum“ omisit. „Mortalis“ est conjectura Jun.
Hadr. pro eo, quod sine sensu legitur in libris
„Mortalibus.“

5) Ed. Plant. flagitiis; rectius ad. Sed. flagiti, quod

apud eund. ibus i. e. iis p. 486, 18.

Nunc quando voluisti facere, fac
voluptati sies

Ibus.

apud eund. desubito p. 517, 28.

Volo scire ex te, cur urbanas res
tam desubito desieris?

apud eund. manducatur p. 477, 5.

Nescio

Quis ellam urget, quasi asinus
uxorem tuam,

Ita apertis oculis manducatur ac
molit⁶⁾.

ex ipso Non. liquet p. 498, 5, ubi idem fragmentum, sed corruptum admodum legitur:
„Domus haec fuerit placiti.“ —

- 6) Edd. Pariss. et Plant. „nescio qui sellam“. Ed. Sed „ita operis“. Jun. coniecit: „nescio quis ellam“, quod in textum recepit Mercer. Ante „manducatur“ omnes libri habent „simul“, quod cum metro repugnet, omisi quippe ut videtur interpretis additamentum. Steph. quem sequitur Schober l. c. p. 29 sine metro et sensu:

Nescio qui sellam urget, quasi asinus uxorem
tuam,

Ita apertis oculis simul manducatur ac molet.
Molere, ambigue, sensu obsceno ut *μύλλω*
apud Graecos.

Aleones apud Non. olat p. 147, 2.

— — Aleo ludam, sáne meae male
olánt manus.

apud eund. rusticatim p. 166, 30; et tan-
gere p. 408, 33.

'At ego rusticátim tangam, úrbina-
tim néscio 7).

Annulus posterior apud Non. reperibitur
p. 508, 10.

Id, crédo, metuis, ne invidia de-
sít tibi,

Cum némo, qui a te réciptat, re-
períbitur 8).

Aruspex apud Non. puriter p. 516, 18.

Fac, Búcco, puriter úti tractes. —
Lávi jamdudúm manus 9).

7) De hiatu hac sede a Plauto quoque concessio
vide Herm. epit. metr. §. 125. Vossio de poet.

Lat. p. 14. Pomponius hac fabula Alexidis
negotíis expressisse videtur.

8) In ed. Sed. male „tibi“ omisum est.

9) Locus, quem varie conati sunt viri docti, cum
vulgo sine sensu legatur:

Fac puriter Bucco vel pectore rustico uti tra-
ctes, lavi jamdudum manus.

Wouwer ad Petron. Sat. c. 105. p. 628. ed.
Burm. magne cum molimine:

Asina sive Asinaria ¹⁰⁾ apud Non. auscultare p. 246; 15.

Atque auscultare discere, si nescis loqui.

apud eund. festinatim p. 514, 3:

Exsiliū de nocte ad molam fullōne festinatim ¹¹⁾.

Auctoratus sive Bucco auctoratus apud Non. insaniter p. 509, 30.

„Fac puriter vacca vel pecore rustico
Intacto, lavi jamdudum manus.

Facere vacca ut Virg. eclog. III, 77, nisi potius
sic: Fac uti — tractes“. — Palmer, corruptum
sic restituere periclitatus est:

— Fac puriter

Bucco vel pecorei rustico cutem tractes. N.
lavi dudum manus.

Equidem illud „vel pectore rustico“ ex interpretis glossemate ortum habeo vocis puriter, vel, non pectore rustico; omisi itaque et sic versus bene procedit.

- 10) In edd. Paris. Asia Ms. Asina, cf. Turneb. Adv. XXIX, 20. Lips. epist. quaest. I, 18: „Largo: Pomponius: Asia atque ausc. Novum non est, ut fabulae nomen Novius omittat“. Rectius Mercer. ad h. l. „Pomponianae titulus in libris Asinā, vel ut infra s. v. festin. Asinaria.“

- 11) Ed. Plant. exsiliū,

Métuo illum, jocári nescit, lúdit
nimium insániter ¹²⁾).

apud eund. torviter p. 516, 14.

Occidit taurum tórviter, me amó-
re sauciávit ¹³⁾).

apud eund. paribit p. 508.

Si praegnans non es, paribis nun-
quam.

apud Charis. I, p. 37 ebria masc.

Neque ego Mémnius,
Neque Cássius, neque súm Mima-
tius ébria ¹⁴⁾).

12) Male in edd. legitur: Pomponio auctore: Metuo etc. pro Pomponio Auctorato, quam veram lectionem Prisc. XV. p. 1010 praebet, qui eundem hunc locum ex Auctorato citat. De Auctorato vid. Schol. Acr. ad Hor. Sat. II, 7, 59. „qui se vendunt ludo, auctorati vocantur; auctoratio enim dicitur venditio gladiatorum“ cf. Brisson, de Form. 8, 50.

13) Optime sic locum restituit Lipsius. Vulgo enim legitur: Occidit taurum torviter, me amores amavit. Ed. Plant. torviter, me amavit. Est scilicet narratio mulierculae, quae auctoratum ad bestias amare coepit, quod ex titulo comediae liquet.

14) Ita metri causa scripsi pro eo, quod in libris legitur: Neque ego sum Mémnius, neque C. neque M. e.

apud eund. ibid.

Postquám conveni cónvivas omnés
meas ¹⁵⁾.

Augur apud Non, esuribis p. 479, 6.

Immó mane,

Non ésuribis diútius, quaré roga. —

Bucco ¹⁶⁾ adoptatus apud Non. propera-
tim p. 155, 1.

Pergis properatim.

apud eund. taxim p. 178, 19.

Cládestino táctus taxim perspe-
spectavi pér cavum ¹⁷⁾.

apud eund. invenibo p. 479, 28.

Saepe ánnuit, inveníbit saepe —

15) Idem fragmentum legitur apud Priac. V, p. 642.
conveni omnes convivas meas.

16) De Bucconibus vid. Inid. Origg. XII, p. 1070
Gothofr.: „Bucco garrulus, quod ceteros oris
loquacitate, non sensu exsuperet. Apulej. Apol.
p. 325 Elm., cf. Barth. Advers. VI, 4.

17) Mss. perspectavi periculum; edd. Pariss. e con-
jectura Jun. Hadr. prospectavi periculum. Ed.
Plant. perspectavi percautum. Mercer. „per ca-
vum, ita scripsi (jubente quoque metro) quia
libri percautum. Cavum pro foramine, ut in
Horat.: Macr acavum repetes arctum“.

Campani apud Non. publicitus p. 513, 9.

Dato Dósseno et fullónibus
Públicitus cibària ¹⁸⁾).

Capella apud Charis. I, p. 59.

Clypeum in medium fixumst.

Citharista ¹⁹⁾ apud Non. irascere p. 127, 7.

Nóli, quaeſo, iráſcere,
More fít, moriri quám quisque uxorem
út velit.

Collegium apud Non. expalpate p. 104, 12.

Sí quid expalpáre possim ab illo.

Concha ²⁰⁾ apud Non. eliminare p. 38, 33
et 292, 26.

18) Edd. Pariss. et Plant.: Dat ordo senio " Jun. Hadr. coniecit: „Dat ordo Senno“ Mercet. „Dator dōscuno ita libri, scilicet pro: Dato Dosseno“. Quod recte monuit, sed pro Dorsenno scribendum censet Dosseno, ut legitur apud Fest. s. v. temetum p. 463 qui Novii Atellanam „Duo Dossen“ citat, unde apparet Dossen personam in Atellanis non raram fuisse.

19) Edd. Pariss. et Plant. Arista. Salmat. maluit Hetaerisca, ut sit eadem cum Prostibulo fabula. Jun. Hadr. in Indice ad Non. Synaristosae *οὐκ ἀπιστῶσαι*, quas e Menandro transtulisse Pomponium conjicit. Rectius Mercet. „Citharista ita feci e lectione Mss. et arista, nam vulgati Arista“.

20) Edd. Pariss. et Plant. Pompon. Cantabit: istic;

Vós istic manéte, eliminábo extra
aedeis cónjugem.

litiones apud Non. edim p. 507, 6.

Vix nunc quod edim invénio, quid-
nam fiet, si quam dúxero? 22).

pla vel Petitor 23) apud Non. forum
96, 17.

Bálnea,

Forús, macellus, fána, portus, pór-
ticus.

in altero loco (p. 292, 26) Concavot: istic. Jun.
Hadr. conjectit: Coena: vos istic manete ut apud
Sosipatrum, non reputans Sosipatrum Charis. I,
p. 107 non nostri sed Pomponii Secundi Coe-
nam laudare. Turneb. Advers. XXIX, 17 pu-
tat hic agi de clavo vestimenti, et translatitiae de
negotio aut re maximi momenti ac difficili, quas
sine alterius opere praestari non possit, Gothoff.
„Conclavi in isto manete“. — Notae edit. Paris.
1583: „Concha vos istic manet, pro coena vo-
bis parata est, quod in mensa salinum ponere
solent Horat. sat. I, 3.“ — Quibus omnibus id,
quod supra dedi rectius putó, quia quam potest
minime abít a librorum lectione.

1) Stephan. male omisit vocem „quam“.

3) Edd. Pariss. et Plant. Cretula: Nil petiturae. Ed
Venet. Cretula vel Petiture. Guillelm. rectus
Cretula vel Petítore. Videtur enim Pomponius
fabulam de candidato magistratum ambienti scri-
pisse; nam creta sive cretula candidati vestes

apud eund. ominas p. 474, 9.

Eveniat bene! — 'Ita sit, e

bene sit, qui recte ómin

Decuma sive Decuma fullonis apud Fe
a. v. temetum p. 463.

Non multi temeti, sed plurimi-
apud Non. tolutim p. 4, 7; tortor p.
14, equuleus p. 182, 13.

'Et ubi insilui in cóleatum equ
um, ibi tolútum tortor ²⁴⁾

candidas reddebant cf. Plin. hist. nat. XXX
Quam emendationem adjuvant verba illa
eveniat etc. quae sunt bene precantis car
et illius respondentis. — Metri causa
„eveniat bene“ vulgo: „bene eveniat“.

- 24) Ed. Sed. cocleatum. Mercer. ad h. l. „
tum, libri hic clocleatum, in voce tortor e
tum, in voce eculeus culeratum, ut fortas
rum sit, quod Turneb. (Advers. XVII, 28
nuit coleatum, sed alio sensu; fullonias
fabulas obscenis et rebus et verbis constare
sciunt“ cf. Tertull. de pallio c. 4 p. 4 ed.
mel. ibique interpp. Coleatus equuleus est
brum virile, verba enim sunt impudicae
ris. Sin praefers corleatum, servi vident
verba ob delictum aliquod ad equuleum da
cocleatum, a similitudine equulei. — Jun.
sceleratum,

ite ²⁵) apud Non. palumbi p. 219, 8.

Quo palumbam unum ex ore tollit.

apud Non. penus gen. fem. p. 219, 30.

Illi vinum penumque, quae omnem — —

Ceterum aliam praeberem penum ²⁶).

ita apud Non. efflictim p. 104, 24.

Scio pol, te illam amare efflictim.

eund. paulispr p. 511, 31.

Possum exorare te, ut recedas a me paulisper modo? —

— Quantisper sat habes? —

1) Jua. Hadr. in Indice ad N. Pompon. Debita quod fort. recte.

2) Edd. sine sensu: Pompon. Dogali unum penum quae omnem, sive Dogali (ed. Sed. Degali) vinum penumque omnem. Jun. Hadr. conjecit: Do illi vinum, penumque omnem. Mercer. ad h. l. „Pomp. Dogali, ita libri, scribe Dotata et mox Novius Dotata, Pomponii Dotata supra in voce efflictim et paulisper“. — Mihi fabulae titulus videtur esse Doga, vas quoddam vinarium; cf. Vopisci Aurel. c. 48 ibique Salmas. Citasse Nonium ex hac fabula duo fragmenta, censeo, quorum alterum, in fine mutilatum:

Illi vinum penumque, quae omnem legendum est, ne Nonio ipsi, adversetur, voce penus veteres gen. fem. usos esse contendenti.

Ergastulum ²⁷⁾ apud Non. rarenter p.
27, et 515 villicari p. 186, 2.

Nam lónge ab urbe villicariér,
herus rarentér venit,

Non villicariér, sed dominari
mea senténtia.

Fullo sive Fullones apud Non. ferva
504, 26.

Fácite, ut ignis férvat, ligna in
pite, far concidite.

apud eund. complectite p. 472, 32.

Quin érgo quando cónvenit, c
pléctite. —

27) Mercer. ad Non. p. 164, 27.: „Pomponi
cum habes infra voce villicari, quem scripu
que ut in libris. At infra in tractatu de
cretis adverbis idem locus affertur ex Tr.
Ergastulo et ibi villicariér“. Fabric. Bibl.
Tom. III, p. 238 ed. Ernest.: „Laudare
dicitur Trabeam in Ergastulo Non. c. 2, sed
ponio bis asseritur in rarenter et villicari.
sa erroris est, quod vocabulum trabes ad
fragmentum revocandum: sed quasi trabes
quo fecerunt Trabeam Palmer. et alii. S
illa lectio vitiosa est, legendumque trahere
etiam editur in Fragm. Ennii p. 242 ed. H
Pomponii nomen excidit, ut vidit Jun.“

Mi fráter salve! — O soror salvé
mea! — 29).

Galli Transalpini apud Gellium XXI, 6,
apud Macrob. Saturn. tom. II. p. 196 Bip.
Non. bident. p. 53, 23.

Mars tibi voveo, factúrum, si un-
quam rédierit,

Bidénti verre ³⁰⁾.

Haeres petitor apud Non. lavi p. 504, 23.

Ita velim faciás, jam pridem volui,
latrinám lavi ³¹⁾.

apud eund. ampliter p. 511, 18 et 234, 30.

Heús aptate púeri munde atque
ámpliter convívium!

Hirnea Pappi apud Non. verminari p.
40, 19.

29) Edd. Pariss. „Mi frater salus“. De hiatu in pen-
themimeri a Plauto quoque admissio vid. Osan.
Anal. crit. p. 113 et Bentl. ad Terent. Eun. III,
1, 18. Excusatur insuper personarum mutatione
cf. Herm. Doctr. metr. p. 190.

30) Apud Macrob. legitur rediero,

31) Vulg. „jam pridem volo“ scripti volui metro et
sensu postulante. Turneb. Advers. XXI, 20
„Latrinám lavere est in latrinam sive balneum
privatum aquam ferre; Plaut. Curc. IV, 4, 24 et

Décumus mensis est, cum factumst,
ita fit, ita semper solet;
Décumo mense déum turgens
vérmatur, párturit.

Kalendae Martiae apud Macrob. Sat.
tom. II. p. 177: „Sed haec ab illo fluxe-
runt, quod Pomponius in Atellana, quae
Kalendae Martiae inscribitur, ait:

Vócem deducás oportet, út vide-
antur múlteris

Vérba. — Jube modo afferatur
múnus, tenuem et tinnulam

Vócem ego reddam³²⁾.

et infra:

Etiam nunc vocem deducam“.

Lar familiaris apud Prisc. VI p. 686.

Oro te, Basse, per lactes tuas!

Leno apud Charis. I, p. 60.

Caseum molle.

Maccus apud Non. attendere p. 238, 15.

Pompon. ; quod quidem alio sensu quodam, quam
illud Plautinum dictum videtur“.

32) Vulg. sine metro: „Vocem deducas oportet, ut
mulieris videantur verba. Jube modo afferatur
munus, ego vocem reddam tenuem et tinnulam“.

Quid futurumst, si pol hanc ego
discere artem atténderim? ³³⁾
apud eund. floria p. 114, 12.

Conforisti me Diomedes.
apud eund. verecunditer p. 516, 23.

Virginem praeteriens
Vidit Dossénium in ludó verecún-
diter

Nón docentem cóndiscipulum, vé-
rum scalpentém nates ³⁴⁾.

Macci gemini apud Non. abscondit p. 75, 25.

Périi, non puéllulá st! numquid ab-
scondisti inté nates? ³⁵⁾
apud eund. accinge p. 469, 29.

Jam égo mihi adero, dum égo re-

33) Vulg. sine metro: si pol ego hanc.

34) Legitur vulg. „Virginem praeteriens vidit duos
sensum in ludo, verecunditer non docentem con-
discipulum“ etc. Edd. Pariss. discipulum. Con-
jecit Jun. Hadr. „Virginem praeteriens vidit duos
senes, unum ver.“ Palmer. „Indidem praete-
riens vidit dominos senium in ludo verecund.“
dominos pro dominus antiquae, senium pro se-
ne comice. — Mihi quidem in vocibus „duos
sensum“ Dosseni nomen latere videtur, quod
jam supra corruptum invenimus.

35) Edd. Pariss. nunquid. Ed. Sed. et Jun. Hadr.
nunc quid.

vortor, áge, nate, accinge ádmolas³⁶⁾.

adud eund. intui p. 470, 30.

Incépi contui, conspicio coleatam cúspidem.

apud eund. venibo p. 508, 23.

— Sero est, séxta si tibi placet

Venibo. —

apud eund. primiter p. 154, 25.

Quin bóno animo es!

Video, éripuisti primiter de pánnibus³⁷⁾.

36) Edd. Pariss. „age ante“, unde Gethofr. facit: „age jam te accinge“ quod Nonio contradicit, qui contendit, Pomponium pro accinge te, accinge dixisse. Stephan. „agamus“ Mercen edidit: „age, anus, accinge“ Scripsi „nate“ quod facile errore in „ante“ mutari poterat.

37) Edd. Pariss. „eripis primiter dapes“. Legitur idem fragmentum apud Non. pannibus p. 488, 30:

Bono animo es, video eripuisti primitus de pannibus.

Ed. Sed. eripis primiter. Jun. deripis tibi; apud Non. es pro esto p. 306, 25:

Bono animo es, video, deripis tibi primiter de pannibus;

apud Charis. p. 187: „primiter apud Pomp. in Maccis geminis prioribus:

Bono animo es, eripis primiter“.

apud eund. populatim p. 150, 18.

Poema placuit populatim omnibus³⁸⁾.

Maccus miles apud Charis. I; p. 99.

Cum contubernale ego pugnavi,
quod meam

Coenam — — 39).

apud eund. I, p. 101.

— Nam cibaria si vicem

Duorum solum me comesse concedet⁴⁰⁾.

Maccus sequester apud Non. fulgit p. 516, 9.

Similest; quasi, quum in coelo fulgit propter lunam lucifer⁴¹⁾.

Majalis apud Non. veget p. 183, 3.

Animos Venus veget voluptatibus.

apud eund. frustra p. 473, 17.

38) In edd. vulg. Magnus poeta placuit p. o. In Mss. teste Gothofr. Magnus poema placuit . . . corruptum scilicet ex Mac. geminis: Poema placuit etc. Ed. Sed. Maginus.

39) Barth Advers. IV, 5 scribendum existimat: quod demam coenam pro: quod meam coenam.

40) Vulg. nam si cibaria vicem.

41) Jun. in Ind. ad Non. „Maccus sequester, nisi sit equester, ut M. miles“.

Misérét me eorum, qui sine frustis véntrem frustrarúnt suum⁴²⁾.

apud eund. revortit p. 476, f.

Coenam quaéritat,

Si eum nemo vocát, revortit moéstus ad maénam miser⁴³⁾.

Maevia apud Gell. X, 24 et Macrob. Saturn. Tom. I, p. 214. „Venit ecce illius versus Pomponii in mentem, qui est ex Atellana, quae Maevia scribitur: ⁴⁴⁾

Diés hic sextus, quúm nihil egi,
dié quárte moriár fame⁴⁵⁾.

42) Barth. Advers. XXXVIII, 3: „quod haud dubie de triparco quodam dictum est, qui famem avaritia illudere voluerat“.

43) Ed. Sed. Miseri; add. Pariss. moestus ad me, nam miser. Jun. Hadr. ad Menam. Gothofr.: „Mss. alii ad maenam; maena hic vilis piscis, ut et Cicer. de finib. II, 28, non proprium nomen viri“. Cf. iusuper de hoc pisciculo Plaut. Poenul. V, 5, 33. Martial. XI, 32, 14. XII, 32, 15. Pers. Sat. III, 76.

44) Vett. edd. Gellii secundum Codd. nonnullos legunt: „quae metui ascribitur“, de qua lectione vid. Gronov. notam ad h. l. Gronovii pater coniecit Necyia, *Nexula*.

45) „Forsan hic legendum dies hic tertius, et pro egi,

Medicus apud Non. rhetorissat p. 166, 2.

Dolasti uxorem, nunc eapropter
me cupis

Concidere et jam rhetorrissas ⁴⁶).

Munda apud Non. p. 474, 12.

Ego illam non amplectar? ego non
suaviem?

apud eund. convivant p. 474, 21.

Si calendis convivant,

Idibus coenant foris.

Nuptiae apud Non. condepsere i. e. com-
miscere p. 39, 12.

Partem insipui, conclusi, conde-
psui.

Pannuceati apud Non. rutrum p. 18, 20.

Sarculum hinc illó profectus, illum
rediisti rutrum ⁴⁷).

edi. Ita dies quartus congruit. Vel ita interpre-
tari quis potest (immo debet) die ab hinc quarto
moriar fame". Gron. ad h. l.

46) Edd. Medico; Jun. Macco. Edd. Paris; Dolasti
uxorem nunc et propter. Mss. ea propter teste
Gothofr. et Lips. epist. quaest. V, 14. „Ver-
bum concidendi (et dolandi) inter verba nequi-
tiae. Dolasti, ita lego, non dotaati". Lips.
l. c.

47) Edd. Paris. Sarculum hinc illo profectus, illum

apud eund. nubere p. 143, 26.

Séd meus

Fráter major pósquam vidit mé vi
dejectúm domo,

Núpsit posteriús dotatae, vétulae,
varicósae Afrae⁴⁸⁾.

apud eund. tuam p. 19, 15.

Ubi aspéxit tam mīrifice tutula-
tām tuam.

apud eund. velare p. p. 416, 15.

Núnc rogas

Quid fiat? restis vilis est, velét
gulam.

redisti rutrum. Jun. pro illo, illinc, alii illum.
Mercer. ad h. l. „illum redisti, libri omnes,
jusseram, edi illum, quomodo scripsisse Lucilium
constat“. — Verticuli sensus hic est: profectus
es puer, vir redisti.

- 48) Edd. Pariss. Sed — vidit me inde ejectum domo.
Mercer. „vulgo: me inde ejectum, libri me in-
deiectum, scripsi me vi dejectum. Mox pro
afrae placet conjectura Junii vafrae (quae con-
jectura metro repugnat). Monent recte docti
viri uxorios homines nubere uxoribus dici, qui
dominas ducunt domum, idque voluisse Pompo-
nium indicat titulus fabulae Dotatae“. Rectius
Barth. Advers. VI, 14. „non bene etiam mihi
et nubere propter dotem imperio uxori tradito

apud eund. nebulones p. 18, 31.

Quid dedi nebulóni, quem pertesum pauperem — — 49).

apud eund. evannetur p. 19, 22.

Díxi ego illud futúrum, in prima válya'st, vix haéret misera,

Evannetur ét mea ocyus ópera ut fiat févero.

apud eund. penula p. 537, 3.

Penulam in caput

Indúce, ne te nóscat.

interpretatur J. Mercer.; simpliciter enim nubere etiam de virili sexu dixisse veteres Non. docere nititur" cf. Tertull. ad uxor. I, 7, de Monog. 7.

- 49) Edd. Paris. pertesum. Ed. Sed. pertesunt. Mercer. „In Pomponio libri habent: quem pertesunt pauperem. Credo fuisse:

Quid dedi nebuloni, quem propter te sivi pauperem.

Jurgium patris cum majore filio, cujus causa minorem ἀδελφόν ejecerat domo; indicant illa ex eadem fabula: sed meus frater etc. Eum redeuntem cum pater exciperet querenti, ut solet, majori filio, dissipari in nebulonem paternam bona, haec respondet pater. Rediisse indicant illa: Sarculum hinc illo etc., quae sunt patris ad filium minorem". Merceri conjecturam satis ingeniosam in textum recipere non sum au-

apud eund. incoxavi p. 39, 17.

Neque interim cacándi causa ún-
quam incoxavi nates⁵⁰⁾.

Pappus praeteritus (sc. in eligendo magi-
stratu) apud Non. vogas p. 468, 7.

Populí voluntas haéc est, et vulgó
vagas⁵¹⁾.

Patruús⁵²⁾ apud Non. tufant p. 476, 10.

Nón erat

Quod córpus tremulum fámula tu-
tarét toga:

apud eund. mirabis p. 474; 24.

sus, quia a vulg. lect. nimis recedit, versum in
fine mutilatum esse censeo.

50) Edd. Pariss. incoxa viva te, Jun. Hadr. incoxavi
nates. De. hiatu vid. Hermann. epit. metr.
p. 48.

51) Ed. Sed. Populis voluntas haec est et vulgo da-
tas, cum signo lacunae. Edd. Pariss. Praeterito
populi vol. — Jun. „forte Pappo praeterito
(qualem etiam Novius composuit apud Non. ca-
pulum p. 4, 29) aut ut praeterito supervacanea
sit vox, ita: Pappo; populi v., sicque suis nu-
meris senarius constat“. — Recte se habet li-
brorum lectio, quam supra dedimus; verba enim
candidato populum ambiēti sunt dicta.

52) Edd. Pariss. Patruo, ed. Sed. Partis, Jun. in
Ind. ad Non. „Patruus in mirabis videtur eadem

Facies

Mirum, si fatuae studium mirabilis
diu ⁵³⁾).

Philosophia apud Non. memore p. 514, 23.

Ergo, mi Dosséne, quum isthaec
memore meministi, indica,

Qui illud aurum abstulerit? —

Non didici hāriolari grātiis. ⁵⁴⁾

Pictores apud Non. strena p. 26, 33.

Asside, si quā ventura est alia stre-
na strēnue.

esse cum Pappo, quamquam invenio et Partis
scriptum in voce tutant, ubi vulgati Codd. Pa-
truo legunt“.

53) Vulg. sine metro: Mirum facies fatuae e. st.
m. d.

54) Vulg. in libris corruptissime: Ergo nidos sed ne
quum ista haec etc. In edd. Pariss. desunt vera
ba „ergo nidos“. Jun. pro ista haec, isthaec.
Mercer. „Ergo nidos sed ne, ita libri, scribet

Ergo, mi Dorsene, quum isthaec memore
meministi, indicat (indica?)

Qui, illud aurum abstulerit, non didici ha-
riolari grātiis.

Inducebat hāriolum, qui fidei faciendae multa
enuntiabat, quae artis suae ope se fere scrivisse
fingebat, ut solebant ejusmodi agyrtae; is cum
tandem urgeretur dicere, quis aurum amissum
abstulisset; quā causa vocatus fuerat, negat se
dicturum nisi praesentem pecuniam viderit. Dors-

apud eund. manducones p. 17, 14.

Magnus Camillus, Manducus, cantherius 55).

senus cornica persona ut supra in eodem Pomp. Dato Dorseno. Philosophiae inscriptio, quia philosophorum nomen eminentiebantur isti circumlatores“.

- 55) Varro de ling. Lat. p. 57, 30 Gethofr. „Dictum mandier a mandendo, unde manducari, a quo in Atellanis obsonium vocant manducum“. Pro „obsonium“ legendum esse conjicit Schöber l. c. p. 18 personam, scribendum fortasse rectius „obscenum“. Hoc enim loco manducum non de obsonio sed de manducone intelligendum esse, recte observavit Scalig. Conject. in Varr. de ling. Lat. p. 150: „In Plauto manducus est *μωρὸς ἄνθρωπος*, quod in ludis circumferebatur inter ceteras ridiculas et formidolosas personas, magnis malis, lateque dehiscens et clare crepitans dentibus, in Atellanis praesertim cf. Juven. Sat. III, 174 — 176

tandemque redit ad pulpita nota

Exodium, cum personae pallentis hiatum

In gremio matris formidat rusticus infans.

Intelligit manducum, quem magnis dentibus effingebant, ut dixi. Dentes enim magnos et voracitatem attribuebant nocturnis illis terriculamentis. Quo nomine factum, ut Lamiam puerorum infantium deglutricem fingerent“. — Ed. Sed. Magnus manducus camillus cantherius. Mercero pro Camillo placet camelo, quippe cui Pomponius magnum manducum comparasse videtur.

apud eund. senica p. 17, 19.

Pappus hic medio habitat senica,
non sescunciae⁵⁶).

apud eund. intestatus p. 323, 27.

(Ipsus cum uno servo intestato senex
proficiscitur⁵⁷).

apud eund. dicere p. 280, 18.

Númmos certos dicas. — Dico
quingenta millia⁵⁸).

— De Camillis deorum servis vid. Creuzer. Sym-
bol. tom. II, p. 460. cf. Dionys. Arch. II, 12.
Camilli imaginem manduconi non dissimilem vide
apud Creuz. Symbol. tom. I tab. II, 3 e Passeri
Picturis Etruscorum in vasculis tom. III, tab.
CCXVII.

56) Vulg. non sescuncia. Recte Guillelm. non sescun-
ciae i. e. nihili, sic Afran. homo non nauci, Naev.
non quisquiliae, Vatin. apud Cicer. non sescun-
ciae (epist. ad divers. V, 10) Plaut. non assis, non
trioboli (Poenul. I, 2, 168).

57) Vulg. sine metro: Ipsus cum uno servo senex in-
testato.

58) Vulg. hic et in voce senica: Pomp. Pistoribus,
quam saniores scripturam iudicat Jún. pro ea,
quae pictores repraesentat in voce strena, occu-
pare etc. Recte Mercet. „Pictoribus ubique libri
nostri, non pistoribus, praeterquam in voce di-
cere, sed male ibi. Tres fabulas docuit Pomp.
diversas: Pistorem, Pictores, Piscatores“.

apud eund. occupare p. 356, 8.

Quae tuleram mecum millia
decem

Victóriatum Graeca mercede, illico
Curávi, ut occupárem.

apud eund. callet p. 482, 8.

Mirum, ni haec Marsa est, in có-
lubras callet cánticulum.

Piscatores apud Non. merum p. 344.

Nescio quid, nón est hoc merúm,
quod hic plorat. —

apud eund. piscati p. 488, 16.

Quid habes in scirpículis calve? —

'Omne piscáti genus ⁶⁰⁾.

apud eund. tumulti p. 484, 4.

Quid hóc est tumúlti?

59) Recte ita coniecit Guillelm. et in textum recepit Mercer. In editt. legitur sine sensu: Quae tuleram mecum nulla deinde victoria tam Graeca mercede illico c. u. o. — Nummus victoriatuſ = 5 ass. = $\frac{1}{2}$ denar.

60) Ed. Sed, Sirpiculis. De calvis in ejusmodi fabulis non raro obviis vid. Non. s. v. calvitur p. 6, 24 „calvitur dictum est frustratur, tractum a calvis mimicis, quod sint omnibus frustratui“. Mercer. ad h. l. „Recte libri a calvis mimicis. Calvi enim in mimis ubique introducti et semper derisui, ut in palliatis lenones et parasi“.

Pistor apud Non. comest p. 81, 21.

Décipit vicinos, quod moléndum
conduxit, comest.

apud eund. quaesti p. 483, 23.

Nám plus quaesti facerera, quam
si habérem quadrinas molas⁶¹⁾.

apud eund. ocquiniscere p. 146, 25.

— — Nisi núnc aliquis subito ób-
viam occurrit mihi,

Qui ócquiniscat, quó compingam
Términum in tutúm locum⁶²⁾.

apud eund. desubito p. 517, 19.

Eit desubito hilarus, tristis, saltat
ridens, ringitur.

Pytho Gorgonius⁶³⁾ apud Non. perveni-
bunt p. 508, 5.

61) Vulg. adversante metro: quam quadrinas si ha-
berem — De quadrinis molis cf. Turneb. Ad-
vers. XII, 16: „Trapeta quaedam et torcularia
fuere quadrinis vasis ut ap. Cat. c. 18 legimus,
quae plus olei vinique premebant, sic quadrinae
molae plurimum farinae in pistrinis faciebant, hinc
illud Pomponii apud Non“.

62) Obscene hoc dictum esse, nemo non videt, Ter-
minus de membro virili.

63) Edd. Pariss. Pomp. Pithone Gorg. Jun. Pintone;
cf. Scalig. in Varron, de l. L. p. 150: „Pompo-

Hominem

Beátum, quo illae pèrvenibunt divitiae.

Placenta apud Non. intyba p. 209, 5.

Rústici edunt libénter pedibus tritos acres intybos⁶⁴).

Porcetra apud Gell. XVIII, 6: „Nam de porcetra sane habet auctorem Pomponium in Atellana, quae hoc eodem vocabulo inscripta est“.

nus inscripsit exodium quoddam Pythonem Gorgonium, qui nihil aliud erat, ut puto, quam ille Manducus, de quo dixi, nam Pythonem pro tericulamento et Gorgonium pro Manduco, quia *Γόργωνες* cum magnis dentibus pingebantur. Ergo Manducus Atellana persona et Lamia et Pythones *ὄξυδόντες* pingebantur, cf. Lucil. Sat. lib. XXX apud Non. gumiae i. e. gulosi (p. 117, 34):

Illo quid fiat, Laetia et Pytho oxyodontes
Quo veniunt, illae gumiae, vetulae, improbae, ineptae.

- [64) In libris invenitur sine sensu: Rustici edunt libenter pedibus triteis acres intybos. Varie conati sunt versum interpp. Jun. pro „acres“ coniecit „atros“. Guillelm. pro pedibus tristes poedidos tristes, poedidum i. q. foetet et gravis odoris est cf. Fest. s. h. v. Mercer. ad h. l. pro pedibus scribi vult dapibus. — Omnis difficultas tollitur, si pro triteis levi mutatione legimus tritos, Inty-

Porcaria (sine dubio eadem fabula, quae Porcetra) apud Non. cossim p. 40, 28.

Sciunt hoc omnes, quantum est,
qui cossim cacant ⁶⁵).

Portus sive Portitor apud Non. vepres
p. 231, 12.

Decedo cacatum, vide, prope est
veprecula ⁶⁶).

Praeco posterior apud Non. senium p.
2, 24.

Cálve, apportas nuntium
Nobis disparém, divisum, huic seni
senium ét metum.

bos enim pedibus teri solitos esse discimus e Lucil.
apud Charis. Inst. I, p. 77: „Nam Lucilius in
V deridens rusticam coenam enumeratis multis
herbis:

Intybus praeterea pedibus perserpisit equinis.“

(65) Cossim i. q. coxim; qui cossim cacant i. e. qui
infantiam illam primam, qua jacent parvi, excu-
sere. Geasner in thesaur. ad h. l.

(66) Edd. habent sine sensu: „Vepres - generis femin.
Pomponius portoperipecons: Decedo cacatum,
vepra est veprecula“. Jun. in Ind. ad Non.
„Portitor vel Portus in vepres; in excusis libris
legitur portopericons, cum legendum sit: Porti-
tore pet *προνόμια*“. Scalig. versum sic restitu-
ere est conatus:

apud eund. senica i. e. senex p. 17, 21.

Séd me exercet sénica nequam,
néque illo quid faciám scio.

apud eund. vafram p. 19, 30.

Tergum varium, linguam vafram.

apud eund. particulones p. 20, 7.

Age modo, sta, gárri, particulónes
producám tibi ⁶⁷).

apud eund. commictilis p. 83, 3.

Sí sciam, quid velis, quasi servi
cómici commíctilis — —

apud eund. mactare i. e. malo afficere
p. 342, 10.

At te Di omnes cum consilio,
cálve, mactassint tuo.

Dede, cedo, cacatum, vipera est in veprecula.

In notis ad ed. Paris. 1583 legitur ex conjectura:

Deoedo cacatum, propt̃ est veprecula.

Mihi quidem vitium in voce „vepra“ inesse videtur, orta videlicet e brevi scriptura ve i. e. vide, et pr̃e i. e. pr̃ops.

(67) Sic legitur in edit. Sed. — Edd. Paris. Age modo, Stagari. Palmer. conjecit: Sta Cai, Scalig. Sagari. — „Particulones, qui te in partes concidant; alludit nempe ad eos particulones, inter quos res aut haereditas aliqua est communis“, Gothofr. ad h. l.

apud eund. acc. pro nom. p. 500, 25.

Quót laetitias însperatas módo mi
irrepsere in sinum! ⁶⁸).

apud eund. derepente p. 518, 18.

Vís facere, ut novérca vetulúm
dérépente déserat?

apud eund. operari i. e. sacrificiis litare
p. 523, 11.

'Ad Veneris proféctu'st mane vé-
tulus, votum ut sólveret,

'Ibi nunc operatú'st.

Praefectus morum apud Non. operibo
p. 507, 31.

Pater!

At 'st! negato esse hic me, ego
operibó caput ⁶⁹).

apud eund. germanitus p. 118, 14 ⁷⁰).

68) Vulg. Quod laetitias. Casuum commutatio non potest nisi, anacoluthi genere explicari.

69) Quod dedi legitur in ed. Sed. ex emendatione Scalig. Conject. in Varron. de ling. Lat. p. 24. Vulgo: Praefect. Morum pater af est, negato esse hic me operibo caput. Jun. Hadr. Praefect. morum: Pater est, negato hic esse me. Gothofr. e MSS. Pater est, negato esse sic me.

70) Ita bene edd. Paris. Perperam ed. Sed. Ut si

Ut, si quis est amico amicus, gaudet, si quid evenit

Boní, cui amicus ést germanitus.

Prostibulum apud Non. delirare p. 18, 1.

Jámne abierunt? jám non tundunt?

jámne ego sum in tutó satis?

Núm quis hic resistit, qui nondum lábeas lírari? mihi? 71)

apud eund. cénturiatim p. 18, 11.

Cóntinuo ad te cénturiatim current, qui paném petent.

apud eund. rumen p. 18, 15.

Ego rumorem párví facio, dúm sit rumen qui ímpleam.

apud eund. comedim p. 83, 33. 72)

Ego quaero, quod cómedim, has

quis est amicus amíci, gaudet sicut cui Boni evenit, cui amicus est germanitus.

71) Edd. Pariss. Jamne obtundunt. Mercer. ad h. l. „Rectum est, quod edidi e libris: jam non tundunt. In sequenti versu resistit ita enuntiatur, ac si esset restit“. Altera syllaba vocis resistit non tam pronuntiando praetermittenda, quam corripienda, ac si. et positionis vi careret cf. Bentl. de metr. Terent. p. XY ed. Lips.

72) Vulg. Ego quaero, quod edim, has quaerere, quod cacent, contra jus est. — Ed. Sed. Ego

quaerere, quod cacent, contrarium est.

apud eund. spurcum p. 394, 14.

Quae peditibus nubere poterant,
equites sperant, spurcae⁷³⁾.

apud eund. schema fem. p. 224, 32.

Si valebit puls, in buccam betet,
si licium, in schemam⁷⁴⁾.

apud eund. ocquiniscere p. 146, 23.

Ut nullum civem paedicavi per
dolum,

Nisi ipse orans ultro qui ocqui-
nisceret⁷⁵⁾.

qua-ro, quod edim, has quaerere, quos cacent, contrarius est. — Stephan. nescio an ex conjectura: Ego quaero, quod edim, has quaerere, qui parcant, certum est.

73) Vulgo quae pedibus nubere; liber Casaub. habet peditibus teste Mercr. ad h. l. — Obscenum hoc dictum est prostibuli; equites animi sunt, qui a tergo rem habent cum mulieribus.

74) Sic dedi e conjectura Palmerii. Legitur enim vulg. sine omni sensu: si valebit plus in buccam vetet, si dicim schema. — Primam vocis schema ab antiquis correptam esse probat versus Plaut. Amphitr. Prolog. 115:

Quod ego huc processi, sic cum servili
schema.

75) Edd. Pariss. ultroque ocquinisceret.

apud eund. rictus p. 456, 2.

Quis hic est? quam ob rem hic
próstat, rictum et labeas cum
considero?

Quinquatria apud Non. seplasia p. 226. 17.

Venit inquit nos rogátum, quando
nóstrae essent seplásiae.

Rusticus apud Non. dapsile p. 513, 26.

Quid nunc vis fieri? — Vêrrem
sume dápsile ac dilúcide.

Sponsa Pappipolae⁷⁷⁾. apud Non. cogno-
scere p. 275, 23 et 469, 20.

Magis curabo ubi cognorint, omnes
una asséntiant.

Sarcularia apud Non. suppilare p. 13, 1.

Altér amat, potat, pródigit, pa-
trém, suppilat sémper⁷⁸⁾.

Satira⁷⁹⁾ apud Prisc. VI, p. 679.

Quojusvis leporis Liber diademám dedit.

77) In priori loco vulg. Pansa Pappipol. Merc. „Pansa,
scribe sponsa Pappipolae ut infra c. 7“ quo in
loco perperam vox „curabo“ ostissa est. Juñ,
Sponsa Papae: Pol eo magis.

78) Sic edidit Mercer, e certissima Guillelm. conje-
ctura. Vulg. Alteram apportat, prodigit, p. s. s.

79) Casaub. de sat. poes. lib. II, p. 495: „L. Pom-

apud eund. VI, p. 726.

Blánda, fallax, impotens,

Supérba, discordia.

Synephebi apud Charis. I, p. 108.

Incolume illo.

Syri ⁸⁰⁾ apud Non. lurcones p. 11, 5.

Lápathium nullum útebatur, lárduma
lurcabát lubens ⁸¹⁾.

apud eund. praesente p. 154, 16.

Quidam apud forúm praesente té-
stibus mi vendidit.

Vacca apud Prisc. X, p. 885.

ponium in Satira meminimus Prisciano laudari, sed hujus Atellanarum scriptoris satiram referimus ad genus, quod ante Ennium florebat, dramaticum“.

- 80) Vel agebat fabula de Syris servorum vilissimo genere, id quod alterum fragm. probare videtur, vel de syris i. q. scopis cf. Non. p. 46, 6: „Syrius a Graeco magis tractum est από τοῦ σῆπος, has nos scopas, rustici eo nomine syros vocant.“

- 81) Lips. Antiq. Lectt. V, 22: „Lego: nullus vescabatur, nullus pro non comitorum more“. Mutatione non opus est. Mercer. „In Pompe bene libri lapathium nullum utebatur; quod et versus ratio exigit (si legis nullus versus est jamb. octon.) ut ille Pomniculus Plautinus, cui convivium non placet de herbis, nisi addatur sus terristris bestia“.

Simul întro veni, áccessi ad pátre[m],
prendi manum,

In térra ut cubábat nudá, ad eum
ut conquéxi,

Interim muliére[s] conspiciunt.

Verniones apud Non. expedibo p. 505, 17.

Séd qui útro[sque] errór vos agitat,
épedibo ⁸²⁾. —

apud eund. aperibo p. 506, 29.

Aperibo non possum civém pati,
Pórcus est, quem amáre coepi,
pinguis, non pulcér puer ⁸³⁾.

Verres aegrotus apud Non. frustatim p.
112, 5.

Verum illi valent

Qui luctantur cùm leonibus, —

Ut te objectes prándium ⁸⁴⁾

Pásserinum frústatim? —

82) Ed. Sed. Se qui utroque, sine sensu.

83) Vulg. Orcus est. Scalig. recte co[n]iecit: Pórcus est. Jun. „lego pati, nam „civem“ superfluum est (quod non video); Horaeus est, quem amare etc. *ωραϊός* aetate nimirum integer et inaturus“.

84) Vulg. legitur sine metro: Verum illi valent, qui luctantur cum leonibus et te objectes (edd. Paris. ut te objectes) frustatim passerinum prandium.

apud eund. testatim p. 178, 24.

— Jam istam cólaphis comminuis-
sem testatim tibi.

apud eund. parciter p. 515, 6.

Suáveolom! — Parciter,
Tánquam frater sis mihi. — Me-
dium ábdomen cum dívidam⁸⁵).

Fragmenta deperdito fabulae nomine.

Seneca Epist. III. sub fin. „Itaque
hoc, quod apud Pomponium legi, man-
dabitur tuo animo:

Gothofred.: „Ut se objectent f. p. p. Colloquium
est duorum in hoc Pomponii verre, unus enim al-
terum exhortatur ad venationem lenum, et qui se
in eo genere exerceant, valentes esse ait. Alter
cum irrisione ita respondet: id quidem dici posse,
sed tamen in ejusmodi venatione homines se ob-
jectare frustatim discerpandos leonibus, usque esse
veluti passerinum prandium, quasi diceret hoc:
devoratum hominem leoni esse, quod homini pas-
serinum prandium, idque videtur proverbii spe-
cies“.

85) Vulg. Albeoló parcitur sive salbeolom parciter.

Quidam adeo in latebras refugere,
ut putent in turbido

'Esse, quidquid in luce est' 86). "

Charis. II, p. 192.

Quaquam negas nuptam.

Cledonius p. 1896 ed. Putsch.

Quo pacto caream tam pulcra
penu?

Priscianus III p. 615.

'Interim dum contemplor orcam,
taxillos ego perdididi.

Diomed. I, p. 310, Prisc. X, p. 902 „pin-
so facit praeteritum pinsui, quod Probus
e Pomponio comprobat:

Cum interim neque molis molui,
neque pistillis pinsui 87). "

Recte Lips. Antiqq. Lectt. II, 4. „saeuolom pat-
citer. Videlicet autem verbum dividendi hic inter
obscena esse et devirginata“ cf. Cicet. adversus,
IX, 22.

86) Vulg. refugerunt. Lipsio ad h. l. haec verba
poetam olere non videntur, quapropter ea phi-
losophi habet. Sed numerus, qui verbis inest,
jam satis probat, ea esse ex poëta petita, nec
est, quod Pomponio haec dehegemus, cum, ut
supra ostendimus, Atellanarii talibus sententiis
gauderent.

87) In Diomed, loco legitur: Cum interim — neque

Varro de ling. Lat. VI. p. 50: „Cascum significat vetus, item ostendit Papinii (lege Pomponii) epigrammation, quod in adolescentem fecerat Cascam:

Ridiculum est, cum te Cascam tua
dicit amica,

Casca Philoptonis, ipsa senex pue-
rum.

Dic tu illam Pusam, sic fiet:
mutua muli;

Nam vere pusus tu, tua amica se-
nex^{st.} 88).

palatis pinsui, quod quid sibi velit nescio; in Prisciano invenitur: neque molis molui, neque pilis pinsui; scripsi pistillis ut metrum adiuverem, quod pistillis facile in pilis mutari poterat.

- 88) Pomponii epigrammation esse apparet e Prisc. III, p. 602: „hic et haec senex vetustissimi proferebant: Pomponius in epigrammate, quod M. Varro in libris, qui sunt de ling. Lat. refert: Tua amica senexst.“ Scalig. Conject in Varron de l. l. p. 117 alterum versum, quem Adr. Turnebo acceptum refert, ita dedit, ut mihi videatur, minus recte:

Fili Petroni sesquisenex puerum.

Sic fiet: mutua muli sc. scabunt; proverbium, quod integrum legimus apud Auson. Idym XII. in praef. ad monesyllab. ed. Souchay p. 354: „Tu quoque mihi tua crede securior, quippe

Afránii Bucco adoptatus

apud Non. jentare p.126, 10.

Jentare nulla invitat

Títinii Bullonia apud Non. fuam
p.111., 10.

Perii hércle vero, Tíberi, nunc te
hoc óbsecro,⁸⁹⁾

Ut míhi subvenias, égo ne majalis fuam.
apud eund. perbitere i. e. perire p. 153, 25.

Jam pridem egressa, ut perbíteres.

Fullones apud Non. argutari p. 245, 31.

Térra haec est, nón aqua, ubi tu sólitu's
argutáries

Pédibus, crefam dúm compescis vestimen-
taqué lavas.⁹⁰⁾

apud eund. comest. p. 81, 14.

meliora, ut quod per adigionem coepimus, pro-
verbio finiamus: et mutuuum muli scabunt." Pro-
verbium a mulorum consuetudine petatum, qui
 sese invicem dentibus scabunt, locum habet, ubi
 dicere solemus: par pari referte. Mutua pro
 mutuums. mutuo cf. Lucret. IV, 302. VI, 1082.
 II, 75:

89) Vulg. sine sensu: nunc tecum óbsecro.

90) Ed. Plant. Fullonibus, Jun. hic quoque legi vul

Ego me mandatam meo viro male arbitror,

Qui rem disperdit, et meam dotem comest.
apud eund. diu. p. 98, 23.

Nec noctu, nec diu licet, fullonibus
quiescant.

apud eund. simile p. 224, 4.

Formicae pol persimile rusticus est
homo.⁹¹⁾

apud eund. putare i. e. aptare p. 369, 22.

Da pensam lanam, qui non reddet
tempori

Putatam recte, facite, ut mulsetur malo.
apud eund. anima p. 233, 5.

Interea foetida anima nasum oppugnat.⁹²⁾
apud eund. toga p. 406, 17.

Quae inter decem,

Annos nequisti unam togam detexere.
apud eund. ferox p. 305, 4.

Fullonia. In ed. Plapt. Terra haec est nova, quae
ubi etc. Rectius edd. Paris. et Sedap.: terra
haec est, non aqua, ubi tu solitus argutari;
scripsi argutari ob metrum.

91) Vulg. persimile est rust. homo.

92) Fort. legendum, ut senarius constet:

Interea nasum oppugnat anima foetida.

Videram

Egó te virginem ésse formosissimam, 93)

Sponso ésse superbam, fórma ferocém
apud eund. contempla, p. 470, 2.

Adspécta formam atque os con-
templá meum. 94.)

apud eund. patibulum p. 366, 14 et po-
sticum p. 217, 20.

Sí quisquam hodie præter hanc
Posticum nostrum pépulerit, patíbulo hoc
Eí caput defringam.

apud eund. quaesti p. 483, 18,

Ni nós taxamus, ést nihil, fullónes, vobis
quaésti.

93) Edd. formosissimam; Jun. formosam.

94) Forte legendum: adspécta formam meam atque os
c. m. ut hiatum tollamus, qui tamen hac sede rei-
tus offendit.

Index titulorum Atellanarum Pomponianarum.

A delphi	58.	Decuma s. Decuma fullonis	68.
Aedituus	60.	De Vite	69.
Agamemnon suppositus	56. 60.	Doga	69.
Agricolae. Pappus agricola	60.	Dotata	69.
Aleones	69.	Ergastulum	70.
Annbilus posterior	62.	Fullo sive Fullones	70.
Aruspex	62.	Galli Transalpini	71.
Asina s. Asinaria	63.	Haeras petitor	71.
Auctoratus s. Bucco auct.	63.	Hirnea Pappi	71.
Augur	65.	Kalendae Martiae	72.
Bucco adoptatus	65.	Lar familiaris	72.
Campani	66.	Leno	72.
Capella	66.	Maccus	72.
Citharista	66.	Macci gemini	79.
Collegium	66.	Maccus miles	75.
Concha	66.	Maccus sequester	75.
Conditiones	67.	Majalis	75.
Cretula vel Petitor	67.	Maevia	76.
		Medicus	77.
		Munda	77.

Nuptiae	77.	Præco posterior	87.
Pannunciat.	77.	Præfectus morum	89.
Pappus præteritus.	80.	Præstibulum	90.
Patruus	80.	Quinquatria	92.
Philosophia	81.	Rusticus	92.
Pictores	81.	Sponsa Pappipolæ.	92.
Piscatores	84.	Sarcularia	92.
Pistor	85.	Satira	92.
Pytho Gergonius.		Synephebi.	93.
Placenta	86.	Syri	93.
Porcetra	86.	Vacca	93.
Porcaria	87.	Verriones	94.
Portus s. Portitor	87.	Verres ægrotus.	94.

Index verborum.

Accus. pro nominat.	89.	complectere	70.
aeditumor	60.	concidere	77.
aedituus	60.	condepser.	77.
ampliter.	71.	conforire.	73.
anima i. e. ventus	99.	conquexi	94.
aperibo.	94.	contemplare	100.
argutari	98.	contubernale abl.	75.
auctoratus	63.	centui	74.
auscultare	63.	conviva fem.	65.
beters	91.	convivare	77.
bidens	71.	cessim	87.
Camillus	82.	cretula	67.
cascus	97.	cuspis coleata	74.
caseum, i.	72.	dapsile	92.
centuriatim	90.	datatim	56.
clandestino	65.	deducere vocem.	72.
clypeum, i.	66.	derepente	89.
comedim	90.	desubito	61, 85.
commictilis	88.	diadema, æ	92.
comminuere.	95.	diu i. e. interdix	99.
compescere	98.	dolare	77.

Domenus	66, 73, 81.	ticinus	91.
abria	64.	lirare	90.
edim	67.	lurcare.	93.
efflictum	69.	macellus, i.	67.
eliminare.	67.	macassint.	88.
equites obsceno	91.	maena	76.
equuleus	68.	manducari	61.
es pro esto	74.	manducus	82.
esuribus	65.	memore	81.
evannere	79.	merum	84.
expalpare	66.	mirare	80.
expediho	94.	moriri	66.
expergiscere	69.	nubere de viris	78.
festinatim	63.	occupare.	84.
fervere	60, 70.	ocquiniscere	85, 91.
forus, i.	67.	olere	62.
frustatum	94.	ominare.	68.
frustrare	75.	operare	89.
fusm	98.	operibo	89.
fulgere	75.	orca	96.
germanitus	89.	palumbi	69.
hariolari	81.	pannus, us	74.
ibus i. e. iis	61.	parciter	95.
ientare	98.	paribo	64.
illina	77.	particulo	88.
incoluma abl.	93.	paulisper	69.
incoxare	80.	panula	79.
insaniter	63.	penus fem.	69, 95.
insipere	77.	perbitere	98.
instipere	70.	persimile est rusticus	99.
intestatus	83.	pervenibo	85.
intybus	86.	piacatus, i.	84.
invenibit	65.	porcaria	87.
irascere	66.	porcetra	86.
lactes	72.	populatum	75.
lapathium	93.	praesente testibus	93.
latrina	71.	primitur.	74.

properatim	65.	spureae	91.
propter i. e. prope	75.	taxillus	95.
publicitus	66.	taxim	65.
puriter	62.	temetum	68.
putare	99.	Terminus obscena	85.
quadrinae molae.	85.	testatim	95.
quaestus, i.	85, 100.	timulus	72.
quantisper	69.	tolutum	68.
quarte die	76.	tortari	68.
quaquam i. e. quamquam	95.	torviter	64.
rarenter	70.	trua	78.
reperibitur	62.	tumultus, i	84.
rhetorissare	77.	tutare	80.
rictus	92.	tutulatus	78.
ringere	85.	uti cum acc.	93.
rumen.	90.	vagare	80.
rusticatum	62.	varicosus	78.
rottrum	77.	velare	78.
schema, ae.	91.	vegere act.	75.
scirpiculus	84.	venibo	74.
senex fem.	97.	verecunditer	73.
senica i. e. senex	83, 88.	verminari	71.
senium.	87.	veprecula	87.
sestunciae	83.	victoriatas	84.
seplasia	89, 92.	villicari.	70.

Sumptibus
novae librariae Guenterianae
prodierunt Glogoviae:

Anacreontea quae dicuntur secundum Lavesquii collationem codicis Palatini recensuit, strophis suis restituit, Stephani notis integris, aliorum selectis suisque illustravit Dr. Fr. Mehlhorn. Subjecti sunt duo excursus de imperfecti quodam usu et de activa vi adjectivorum verbalium in cor. 8 maj. 1825. 1

1 Rthlr. 18 ggr.

Mehlhorn's, Dr. Fr., Aufgaben zum Uebersetzen aus dem Deutschen in das Lateinische, mit einem Wörterbuche und zwei nach Schneiders ausführlicher Grammatik entworfenen Tabellen über die Geschlechtsregeln und abweichenden Casusformen für die unterste Classe eines Gymnasiums auf vier halbjährige Cursus ausgearbeitet. 8. 1823. 3 ggr.

Propedem prodibunt

Mehlhorn's, Dr. Fr., griechisches Lesebuch für die dritte Klasse eines Gymnasiums, auf vier halbjährige Cursus eingerichtet. 8.

Munk, Dr. E., tabellarische Uebersicht der Metra der Griechen und Römer, nach der Böckhischen Ansicht geordnet.

Corrigenda.

P. 23, v. ult. oblita l. oblitterata. — P. 25, v. 15 suppetebat l. suppeditabat. — P. 32, v. 6 generi l. genere; ibid. v. 27 Asconi ad Cicer. de divin. II., 10 l. Ascon. ad Cicer. divin. (in Caecil.) c. 17. — P. 41, v. 1 Cabigula l. Caligula. — P. 48, v. 22 Decuma fullonis l. Decumae f., et v. 23 Decumae l. Decuma. — P. 53, v. 14 est l. sit; v. 21 fellie l. telli g. — P. 59, v. 4 Dite l. Di te. — P. 65, v. ult. macracavum l. macracavum. — P. 69, v. penult. post vocem „ipsi“ dele interpunct. — P. 73, v. 3 floria l. foris. — P. 74, v. 3 adud l. apud. — P. 80, v. 5 vogas l. vagas. — P. 84, v. 5 occuparem l. occuparem⁹⁹). — P. 94, v. 5 mulieres l. mulieres. — P. 95, v. 15 lenum l. leonum.

